

Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova

RAPORTUL ANUAL CONSOLIDAT
privind
Controlul financiar public intern
pentru anul 2018

Chișinău 2019

Cuprins

Abrevieri	3
1. Sumar executiv	4
2. Evoluția sistemelor CIM	8
2.1. Situația privind sistemele CIM.....	9
2.2. Analiza Declarațiilor de răspundere managerială	18
2.3. Concluziile auditului intern și extern privind funcționalitatea sistemelor CIM.....	20
3. Situația auditului intern în sectorul public	22
3.1. Activitatea structurilor de audit intern din entitățile publice.....	23
3.2. Realizarea activității de audit intern.....	29
3.3. Exercițiul de evaluare externă a activității de audit intern	34
4. Coordonarea și armonizarea centralizată a dezvoltării CFPI	36
4.1. Coordonarea centralizată a CFPI de către Ministerul Finanțelor	36
4.2. Consiliul CFPI și rolul acestuia în dezvoltarea sistemului.....	39
4.3. Implementarea Programului de dezvoltare a CFPI pentru anii 2018-2020.....	40
4.4. Executarea Deciziei Prim-ministrului	43
5. Concluzii și recomandări	45
Anexe	47

Abrevieri

APC	Administrație Publică Centrală
APL	Administrație Publică Locală
ASPI	Agencia de Stat pentru Proprietatea Intelectuală
CIM	Control Intern Managerial
CFPI	Control Financiar Public Intern
CNAM	Compania Națională de Asigurări în Medicină
CNAS	Casa Națională de Asigurări Sociale
CR	Consiliu Raional
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MECC	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MEI	Ministerul Economiei și Infrastructurii
MJ	Ministerul Justiției
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
PM	Primăria Municipiului
SAI	Subdiviziune de Audit Intern
SNAI	Standarde Naționale de Audit Intern
SNCI	Standarde Naționale de Control Intern
TI	Tehnologii Informaționale
UCA	Unitatea Centrală de Armonizare (Direcția politici în domeniul CFPI)
UE	Uniunea Europeană

1. Sumar executiv

Potrivit Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, Republica Moldova și-a asumat angajamentul de a implementa controlul financiar public intern la nivel național în conformitate cu metodologiile și standardele recunoscute la nivel internațional, precum și cu cele mai bune practici ale UE, ceea ce presupune o reformă amplă în domeniul controlului și auditului intern în sectorul public.

Conceptul CFPI a fost elaborat de Comisia Europeană în vederea oferirii unui model structurat și operațional, pentru a asista autoritățile naționale la remodelarea sistemelor de control intern în sectorul public, în corespundere cu standardele internaționale și cele mai bune practici ale UE.

Responsabilitatea pentru proiectarea și modelarea CFPI în Republica Moldova revine Ministerului Finanțelor.

Prezentul Raport este elaborat în conformitate cu prevederile Legii nr. 229/ 2010 privind controlul financiar public intern, în baza informațiilor prezentate de 51 SAI privind activitatea de audit intern și, respectiv, de 53 entități publice privind sistemele CIM, și reflectă evoluțiile CFPI, înregistrate în anul 2018, precum și problemele și provocările cu care se confruntă sistemul.

În cele ce urmează, prezentăm principalele constatări referitoare la componentele sistemului CFPI rezultate din analiza efectuată, cu indicarea secțiunilor din Raport în care acestea se regăsesc.

Controlul intern managerial

- Doar două entități publice din totalul celor care au raportat dispun de sisteme CIM deplin conforme (CNAS și Cancelaria de Stat);
- S-au identificat discrepanțe între nivelul de conformitate al sistemului CIM, declarat de către managerii entităților publice în declarațiile de răspundere managerială, și rezultatele autoevaluării, reflectate în rapoartele prezentate de către 6 organe APC și, respectiv, 12 organe APL de nivelul al doilea (secțiunea 2.2.);
- Neconformitate totală a sistemelor CIM a fost raportată de către MADRM pentru 2 entități subordonate, de către MECC - pentru 26 entități subordonate și de către CR Ocnița – pentru 3 entități subordonate. De asemenea, analiza denotă neconformitate în cadrul a două organe APL de nivel al doilea, deși de către manageri este declarată conformitate parțială (anexa nr.1);
- În cadrul entităților publice se constată un nivel slab de comunicare a standardelor de etică, resurse insuficiente pentru dezvoltarea profesională, precum și neevaluare a delegării împuternicirilor (secțiunea 2.1.1.);
- Similar perioadei precedente de raportare, componenta de management al riscurilor înregistrează cel mai redus nivel de conformitate, iar procesele de bază nu sunt / sau sunt identificate, descrise și revizuite doar parțial de către mai multe entități publice (secțiunea 2.1.2.);

- Un număr semnificativ de entități publice raportează neconformitate sau conformitate parțială cu reglementările aferente domeniului achizițiilor publice, financiar-contabil și TI (secțiunea 2.1.6.);
- În cadrul unor entități publice nu există mijloace de comunicare și proceduri pentru raportarea neregulilor, suspiciunilor de fraudă și corupție, iar managerii nu comunică angajaților sarcinile și responsabilitățile aferente CIM (secțiunea 2.1.4.);
- 70 la sută din organele APL de nivelul al doilea raportează desemnarea coordonatorilor sistemelor CIM și doar 45 la sută din organele APL de nivelul al doilea raportează că întreprind acțiuni de dezvoltare a CIM (secțiunea 2.1.5.).

Deși se constată că sistemul curent de autoevaluare a CIM este unul ce produce rapoarte mai consistente decât cele anterioare, susținute inclusiv prin opinia independentă a auditului intern, analiza comparativă a datelor obținute din diferite surse, denotă existența unui nivel sporit de risc aferent veridicității informațiilor prezentate.

Auditul intern

- Din 91 entități publice care aveau obligația de raportare, 40 nu au prezentat rapoarte de activitate pentru anul 2018, dintre care 16 au informat Ministerul Finanțelor despre imposibilitatea raportării privind activitatea de audit intern din următoarele motive: (i) în perioada de raportare structurile de audit intern nu au fost funcționale din lipsă de personal; (ii) rapoartele de serviciu cu auditorii interni la momentul raportării sînt întrerupte ori suspendate (secțiunea 3 – Introducere);
- Numărul SAI instituite în structurile organizaționale ale entităților publice a crescut cu 11% față de situația anului precedent. În același timp, numărul auditorilor interni este practic în stagnare, înregistrînd o creștere nesemnificativă de doar 5 la sută (secțiunea 3 – Introducere). Ritmul de dezvoltare a acestei funcții este lent și insuficient pentru consolidarea sistemului CFPI;
- Similar perioadei precedente de raportare, problema suplinirii cu personal a SAI persistă în întregul sector public. Gradul de ocupare a funcțiilor de auditor intern în organele APC este de 70%, iar în organele APL de nivelul al doilea este de doar 46%. Organele APL de nivelul întâi nu beneficiază de servicii de audit intern (secțiunea 3.1.1.);
- Din 35 organe APL de nivelul al doilea, 4 nu dispun de SAI și anume: CR Edineț, CR Fălești, CR Telenești și CR Șoldănești. Totodată, la data raportării, doar 16 din cele 31 SAI instituite erau funcționale (secțiunea 3.1.1.);
- Activitatea de audit intern este concentrată preponderent în subdiviziuni structurale mici, 58 SAI reprezentînd circa 64% din SAI instituite în structurile organizaționale ale organelor APC, ale entităților publice subordonate acestora și ale organelor APL de nivelul al doilea sînt create dintr-o singură unitate de personal (secțiunea 3.1.2.);
- La moment, 53 la sută din conducătorii SAI nu dețin certificat de calificare în domeniul auditului intern și doar 44% din persoanele care au susținut examenul de calificare în domeniu au rămas să activeze în structurile de audit intern ale entităților publice (secțiunea 3.1.4.);

- 30 SAI sau 59 la sută din totalul SAI raportoare dispun de un Program de asigurare și îmbunătățire a calității, elaborat în corespundere cu prevederile SNAI 1300 (secțiunea 3.1.5.);
- 25 la sută din SAI raportoare planifică activitatea de audit intern, fără a ține cont de riscurile asociate activității entității publice, sau de preocupările conducerii (secțiunea 3.2.1.);
- Gradul de realizare a planurilor anuale ale activității de audit intern s-a diminuat cu 4,1 puncte procentuale, de la 84,9 % în anul 2017 la 80,8% în anul 2018, iar numărul misiunilor de audit realizate - cu 27 la sută (secțiunea 3.2.2.);
- Gradul de implementare a recomandărilor de audit intern înregistrează o ușoară diminuare față de perioada precedentă, constituind circa 59% pe întreg sectorul public (secțiunea 3.2.3.).

Armonizarea centralizată

Anul 2018 a fost marcat de un șir de acțiuni, orientate spre dezvoltarea cadrului normativ în domeniul CFPI, precum și menite să consolideze capacitățile auditorilor interni din sectorul public, a managerilor entităților publice și angajaților acestora, prin activități de instruire, conștientizare și suport la locul de muncă.

Astfel, pot fi menționate:

- Elaborarea a 8 acte normative, de o importanță crucială pentru domeniul CFPI, 5 din acestea fiind aprobate (secțiunea 4.1., litera a);
- Organizarea și desfășurarea a 16 activități de instruire pentru managerii și angajații din cadrul entităților publice și a 9 activități de instruire pentru auditorii interni din sectorul public (secțiunea 4.1., litera c);
- Organizarea și desfășurarea a două conferințe în domeniul CFPI și a unui atelier de lucru pentru funcționari de conducere de nivel superior (secțiunea 4.1., litera c);
- Organizarea și desfășurarea întrunirilor trimestriale ale conducătorilor SAI pe subiecte de interes sporit în activitatea de audit intern, împărtășirea experienței și a bunelor practici;
- Ghidarea în realizarea a 4 misiuni pilot, inclusiv: 3 misiuni de audit intern și o misiune de evaluare a sistemului CIM (secțiunea 4.1., litera c);
- Furnizarea de consultanță și suport metodologic în domeniul auditului intern și CIM (secțiunea 4.1., litera c);
- Elaborarea și prezentarea Raportului anual consolidat, soldate în premieră cu emiterea Deciziei Prim-ministrului Republicii Moldova (secțiunea 4.1., litera b);
- Activități de conștientizare și mediatizare a conceptului CFPI, precum și colaborarea cu partenerii de dezvoltare, Curtea de Conturi, mediul academic, inclusiv cu alte părți interesate de domeniul CFPI.

Totuși, dat fiind resursele de personal limitate, UCA a fost în incapacitate de a efectua evaluarea în teren a sistemelor CIM instituite în cadrul entităților publice, precum și a activității de audit intern, responsabilități prevăzute de cadrul legal.

Este de menționat că, acoperirea autorităților APL, în special celor de nivelul întâi cu activități de instruire și conștientizare, reprezintă o provocare, condiționată de aceeași cauză.

Concluzii

CIM și auditul intern nu sunt asimilate pe deplin în cultura organizațională a entităților publice și nu există o conștientizare a beneficiilor acestora.

Implementarea CIM este percepută în continuare ca o activitate suplimentară față de atribuțiile specifice postului.

O problemă permanentă identificată la nivelul entităților publice este lipsa resurselor umane și fluctuația de personal, fapt care creează deficiențe în procesul de implementare și dezvoltare a CIM, dar și a funcției de audit intern.

În vederea perfecționării și dezvoltării sistemului CIM în cadrul entităților publice și a funcției de audit intern, Ministerul Finanțelor va contribui prin dezvoltarea în continuare a cadrului normativ și prin elaborarea unor metodologii și instrumente de lucru cu aplicabilitate practică, care au scopul principal de a facilita și simplifica activitățile specifice domeniului.

Astfel, urmează a fi asigurată revizuirea ghidurilor practice privind implementarea SNCI, elaborarea sistemului informatic integrat – Platformă IT, prin care să se asigure facilitarea centralizării și generării rapoartelor în domeniul CIM și auditului intern, precum și pentru desfășurarea procesului de certificare a auditorilor interni.

Este important de menționat că lacunele aferente CIM, constatate și raportate de entitățile publice, precum și stagnarea dezvoltării auditului intern poate avea un impact semnificativ asupra transparenței și responsabilității pentru gestionarea fondurilor publice conform principiilor bunei guvernări.

Curtea de Conturi, în rapoartele de audit extern menționează că, sunt necesare acțiuni concrete de perfecționare a sistemelor curente de control intern, care ar asigura gestiunea eficientă și eficace a mijloacelor bugetare și patrimoniului public, precum și realizarea misiunii și obiectivelor entităților publice, ceea ce ar conduce la servicii publice de calitate.

Conștientizarea faptului că, asumarea angajamentului și conjugarea eforturilor tuturor părților interesate, începînd de la angajați, auditori interni, manageri operaționali și finalizînd cu cel mai înalt nivel de conducere, inclusiv cel politic - reprezintă o condiție indispensabilă a succesului dezvoltării CFPI.

2. Evoluția sistemelor CIM

Sistemul CIM, ca parte a CFPI, este organizat de managerul entității publice și personalul acesteia în scopul asigurării bunei guvernări și cuprinde totalitatea politicilor, procedurilor, regulilor interne, proceselor și activităților realizate în cadrul entității publice pentru a gestiona riscurile și a oferi o asigurare rezonabilă privind atingerea obiectivelor și rezultatelor planificate.

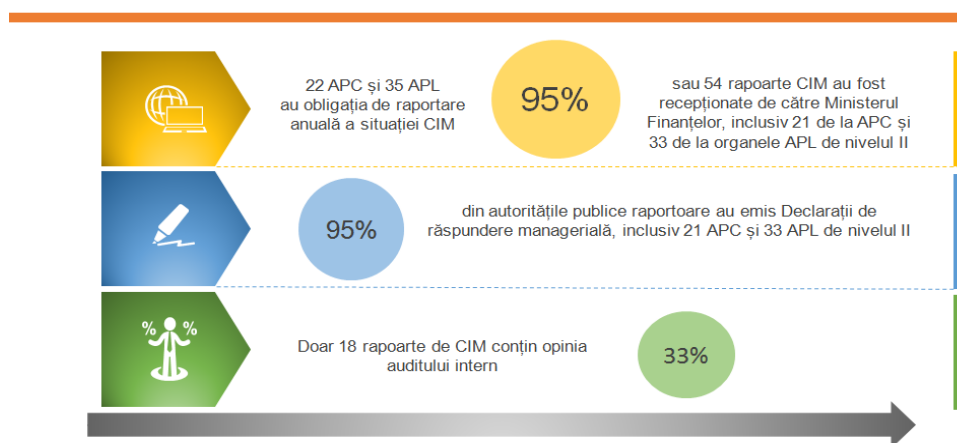
Responsabilitatea primară pentru implementarea și dezvoltarea sistemului CIM revine managerului entității publice. Sistemul CIM este organizat în baza principiilor generale stabilite în SNCI, ținând cont de complexitatea și domeniul de activitate al entității publice, fiind structurat pe următoarele componente: *mediul de control, managementul performanțelor și al riscurilor, activitățile de control, informația și comunicarea, monitorizarea și evaluarea.*

Monitorizarea și raportarea situației cu privire la sistemele de CIM ale entităților publice este realizată de Ministerul Finanțelor în baza rapoartelor anuale (consolidate) ale APC și APL de nivelul al doilea, care reflectă rezultatele autoevaluării sistemului CIM pe întregul domeniu de competență al autorității și, după caz, a opiniei auditului intern. De menționat, că formatul de raportare a situației CIM pentru anul 2018, a fost modificat prin Ordinul ministrului finanțelor nr.4/2019, fiind extinsă aria de raportare către Ministerul Finanțelor, prin includerea situației sistemelor CIM în organele APL de nivelul al doilea și în entitățile publice subordonate APC și APL de nivelul al doilea.

Prezentul capitol oferă o imagine de ansamblu a sistemelor curente CIM ale entităților din sectorul public, care se bazează pe următoarele aspecte:

- analiza a 53 rapoarte anuale consolidate privind CIM, prezentate de 20 APC și 33 organe APL de nivelul al doilea, care includ și informații aferente entităților publice subordonate;
- declarațiile de răspundere managerială, emise și semnate de conducerea de vîrf a 54 entități publice;
- aprecierea sistemelor CIM efectuată de către auditorii interni, din cadrul entităților publice, precum și concluziile generale ale auditului extern.

Raportarea CIM din sectorul public*

*Notă: Analiza efectuată nu include datele prezentate în raportul Serviciului Protecție și Pază de Stat, dat fiind caracterul secret atribuit informației menționate

Figura 1. Raportarea sistemelor CIM din sectorul public pentru anul 2018

De menționat că, Raportul anual (consolidat) de CIM și Declarația de răspundere managerială pentru anul 2018 nu au fost prezentate de către Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală, pe motiv că pe parcursul anului 2018 nu a utilizat mijloace de la bugetul public național, precum și de UTA Găgăuz Yeri și CR Drochia, fără argumentarea cauzei.

2.1. Situația privind sistemele de Control Intern Managerial

În vederea ilustrării dinamicii și evoluției componentelor CIM și compartimentului patrimoniu, finanțe și TI, au fost analizate informațiile din rapoartele prezentate de către organele APC și organele APL de nivelul al doilea.

2.1.1. Mediul de control – fundamentul sistemului de control intern managerial

Mediul de control reprezintă elementele de bază ale sistemului de guvernare internă și este reprezentat de structură, organizare, funcții și responsabilități, resurse umane, etică și integritate a acestora.

Analiza rapoartelor recepționate denotă următorul nivel de conformitate cu prevederile SNCI ale sistemelor CIM din cadrul organelor APC și APL de nivelul al doilea aferente mediului de control:

Necomunicarea standardelor de etică!
Insuficiența resurselor pentru dezvoltare profesională!
Neevaluarea delegării împuternicirilor!

SNCI	Conform		Parțial conform		Neconform	
	APC	APL II	APC	APL II	APC	APL II
Etica și integritatea	16	28	4	5	-	-
Funcții, atribuții și sarcini	16	27	4	6	-	-
Angajamentul față de competență	12	27	8	6	-	-
Abordarea și stilul de operare al conducerii	16	29	4	4	-	-
Structura organizațională	19	31	1	2	-	-
Împuterniciri delegate	12	28	8	5	-	-

Este de remarcat că, conformitate relativ deplină a fost raportată de către majoritatea entităților publice raportoare, pe aspecte ce țin de:

- disponibilitatea regulamentului de organizare și funcționare a entității, formalizarea și comunicarea sarcinilor, rolurilor și responsabilităților;
- analiza și stabilirea cunoștințelor și aptitudinilor necesare, precum și aplicarea unui program de instruire inițială;
- evaluarea performanțelor individuale, promovării și contribuiri la dezvoltarea CIM;
- atribuirea clară a autorității și responsabilității la toate nivelurile organizaționale, definirea clară a competențelor, drepturilor, responsabilităților, sarcinilor, obiectivelor și liniilor de raportare ale fiecărei subdiviziuni structurale;
- stabilirea și comunicarea în formă scrisă a limitelor competențelor care se delegă.

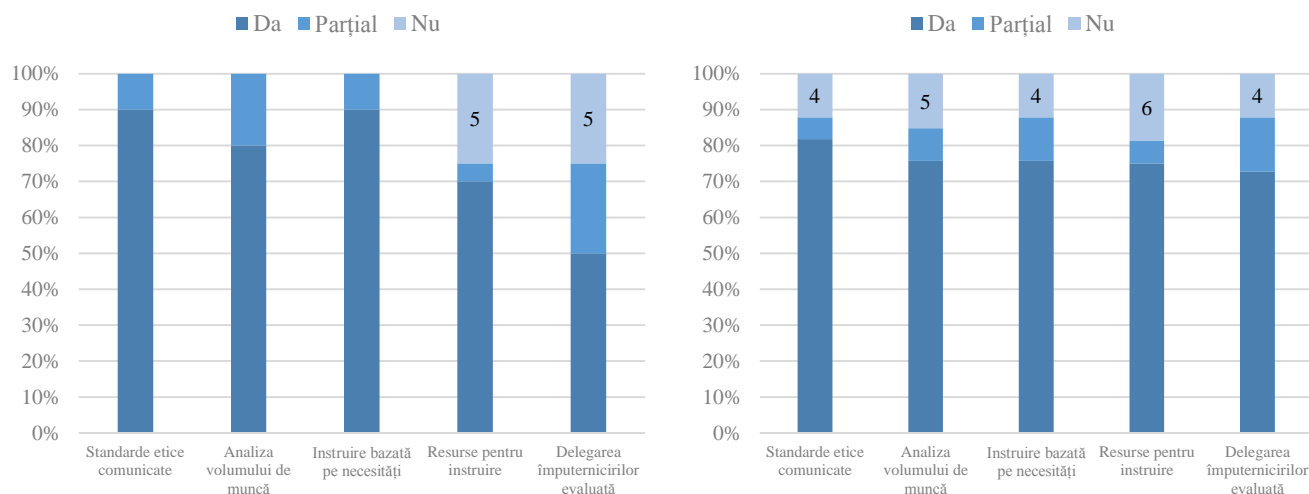

Figura 2. Mediul de control – organe APC (stînga) și organe APL II (dreapta)

Totodată, atît în cadrul organelor APC și subordonatelor acestora, cît și în cadrul APL de nivelul al doilea (figura 2), se observă următoarele domenii critice, variind din punct de vedere al numărului entităților la care se referă:

- necomunicarea către toți angajații a standardelor de comportament etic;
- neefectuarea unei analize a volumului de muncă efectiv;
- instruire nerelevantă responsabilităților delegate;
- bugetarea insuficientă a resurselor pentru instruire;
- neevaluarea modului de delegare a împuternicirilor.

2.1.2. Managementul performanțelor și a riscurilor – baza gestiunii

Componenta „Managementul performanțelor și a riscurilor” relevă informația aferentă stabilirii obiectivelor, indicatorilor de performanță și atingerii acestora prin intermediul unui sistem eficace de management al riscurilor, indiferent de nivelul de gestiune – strategic sau operațional. Definirea obiectivelor și gestionarea riscurilor asociate acestora necesită capacități profesionale și efort, dar în același timp sunt primordiale pentru un management eficace al performanțelor bazat pe rezultate.

Vulnerabilitatea gestionării riscurilor (inclusiv de fraudă, corupție, TI)!
Lipsa registrelor consolidate a riscurilor!
Lipsa unei strategii sau politici de management al riscurilor!

Nivelul de conformitate al organelor APC și organelor APL de nivelul al doilea cu prevederile SNCI aferente acestei componente este următorul:

SNCI	Conform		Parțial conform		Neconform	
	APC	APL II	APC	APL II	APC	APL II
Stabilirea obiectivelor	15	30	5	3	-	-
Planificarea, monitorizarea și raportarea privind performanțele	14	26	6	7	-	-
Managementul riscurilor	8	2	12	25	-	5

Analiza efectuată relevă că, atât organele APC și entitățile subordonate, cât și organele APL de nivelul al doilea, au raportat conformitate (aproape) maximă în domeniile ce țin de: coerența obiectivelor operaționale cu obiectivele strategice și, respectiv, cu misiunea entității, existența planurilor de acțiuni strategice și anuale, cât și existența planurilor de acțiuni în fiecare subdiviziune structurală, includerea în planuri a obiectivelor și indicatorilor de performanță, precum și reîncadrarea resurselor alocate în cazul modificării obiectivelor (ultimul referindu-se doar la nivelul central).

Rapoartele prezentate de către organele APC denotă o conformitate relativ scăzută sau chiar neconformitate aferentă stabilirii obiectivelor și managementului riscurilor. De menționat că, la capitolul aferent stabilirii obiectivelor, nivelul de conformare al entităților cu cerințele SNCI este mai înalt decât la capitolul managementul riscurilor. Astfel, nu există un registru consolidat al riscurilor, nu toate subdiviziunile structurale dețin un registru al riscurilor, nu se actualizează registrul riscurilor și nu se dispune de o strategie sau procedură de management al riscurilor.

Analiza detaliată a elementelor / criteriilor aferente managementului performanțelor și al riscurilor în cadrul organelor APL de nivelul al doilea, ilustrată grafic prin *figura 3*, denotă o situație critică în majoritatea entităților publice evaluate. Cele constatate sunt generate de percepția neadecvată și capacitatea redusă de a aplica în practică aceste elemente de gestiune. Ca rezultat, se observă neconformitate considerabilă în raport cu fiecare element de control.

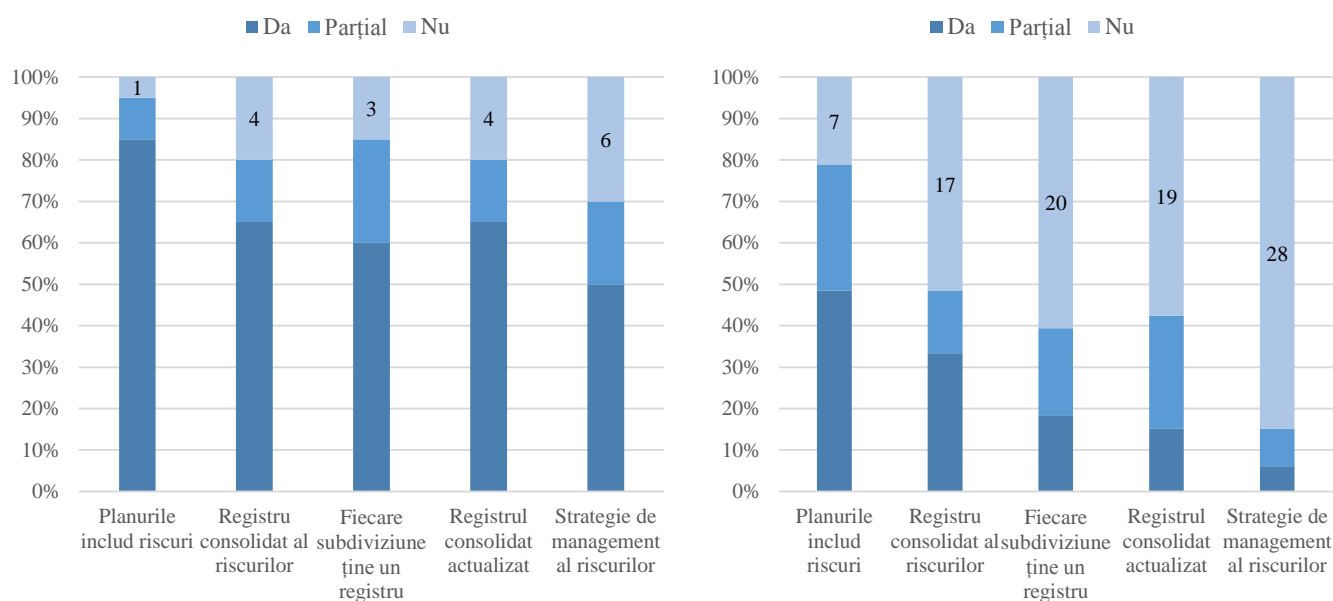

Figura 3. Performanțe și riscuri – organe APC (stînga) și organe APL II (dreapta)

Aspectele cu un nivel foarte scăzut de implementare, asupra cărora ar trebui să atragă atenția managerii și alte persoane interesate, sunt prezentate, după cum urmează:

- planurile de acțiuni nu includ riscuri asociate obiectivelor;
- planurile de acțiuni nu sunt accesibile tuturor părților interesate;
- resursele alocate nu sunt repartizate astfel, încît să asigure realizarea obiectivelor;
- nu sunt identificate și evaluate principalele riscuri asociate obiectivelor;
- nu sunt stabilite activități de control pentru riscurile evaluate;

- riscurile aferente TI nu se consideră în procesul de management al riscurilor;
- riscurile de fraudă și corupție nu sunt abordate în mod corespunzător;
- nu se ține un registru consolidat al riscurilor la nivel de entitate;
- nu se ține un registru al riscurilor de fiecare subdiviziune structurală;
- nu există la nivel de entitate publică o strategie / procedură privind managementul riscurilor.

Menționăm faptul că, componenta „Managementul performanțelor și a riscurilor” înregistrează cel mai scăzut nivel de implementare!

2.1.3. Activitățile de control – succesul operațiunilor

Activitățile de control reprezintă politicile și procedurile instituite pentru a diminua riscurile și a direcționa acțiunile într-un proces. Fie că sunt reglementate pe intern sau din exterior, acestea trebuie să contribuie la realizarea obiectivelor de conformitate și eficiență a operațiunilor entității publice.

Nu toate procesele de bază sunt identificate, descrise și revizuite!

Conform informației agregate din rapoartele recepționate de la organele APC și organele APL de nivelul al doilea, se poate menționa următorul nivel de conformitate cu SNCI aferente activităților de control:

SNCI	Conform		Parțial conform		Neconform	
	APC	APL II	APC	APL II	APC	APL II
Tipurile activităților de control	13	19	7	13	-	-
Documentarea proceselor	8	9	12	15	-	7
Divizarea obligațiilor și responsabilităților	14	23	6	9	-	1

Deși nivelul general de conformitate al organelor APC cu SNCI este unul relativ acceptabil, analiza criteriilor aferente denotă un nivel redus de respectare a acestora, în special la capitolul documentarea proceselor.

Este de menționat că, o situație relativ conformă este raportată de către organele APC în domeniile aferente politicilor și procedurilor de achiziții publice, proceselor operaționale de bază specifice activității, activităților de control al accesului, precum și divizării funcțiilor și sarcinilor de inițiere și aprobare finală a tranzacțiilor.

Existența politicilor și procedurilor în domenii de interes este raportată și de către entitățile publice subordonate. Pe de altă parte, identificarea și descrierea proceselor de bază, precum și mecanismele de control a funcțiilor sensibile reprezintă puncte slabe, în mare parte fiind echivalente gradelor de conformitate raportate de entitățile ierarhic superioare.

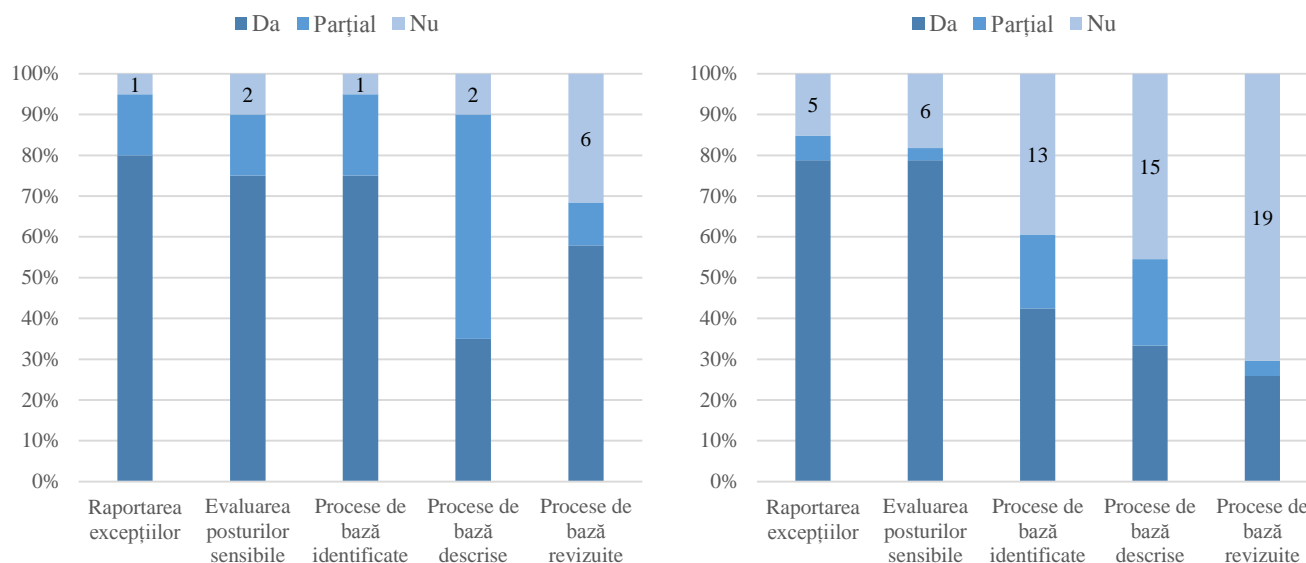

Figura 4. Activități de control – organe APC (stînga) și organe APL II (dreapta)

Similar situației prezentate de către organele APC, conformitatea generală a organelor APL de nivelul al doilea cu standardele este una relativ satisfăcătoare, nivelul critic de neconformitate după cum este reflectat în *figura 4* persistând la partea ce ține de identificarea și descrierea grafică / narativă a proceselor și divizarea sarcinilor, acestor domenii fiindu-le atribuite și calificativ ”neconform”.

Având în vedere cele enunțate, o atenție deosebită trebuie acordată următoarelor aspecte raportate de către majoritatea entităților publice:

- nu există politici și proceduri pentru domeniul de evidență contabilă;
- nu există mecanisme de raportare a excepțiilor / erorilor către superiori;
- nu au fost identificate toate procesele de bază și nu există o listă a acestora;
- nu sunt descrise narativ și / sau grafic procesele de bază;
- nu au fost revizuite / reorganizate procesele de bază;
- nu sunt evaluate posturile sensibile.

2.1.4. Informația și comunicarea – suportul deciziilor și operațiunilor

Sistemele de comunicare internă și externă a informației, au menirea de a asigura circulația informațiilor operaționale și de control, de performanță, și financiare, pentru a asigura executarea eficientă a sarcinilor și luarea promptă a deciziilor. Atît pentru nivelul de conducere, cît și pentru nivelul de execuție, precum și pentru destinatarii din exteriorul entității, trebuie să fie stabilită cantitatea și calitatea informațiilor.

În rezultatul agregării datelor recepționate de către Ministerul Finanțelor, aferente componentei de informare și comunicare, de la organele

*Cantitatea, calitatea și
periodicitatea informației nu este
stabilită!*

*Nu sunt utilizate sisteme
informaționale de comunicare!*

*Nu există mijloace de comunicare
a neregulilor!*

APC și APL de nivelul al doilea, se relevă următorul nivel de conformitate cu prevederile SNCI aferente:

<i>SNCI</i>	<i>Conform</i>		<i>Parțial conform</i>		<i>Neconform</i>	
	<i>APC</i>	<i>APL II</i>	<i>APC</i>	<i>APL II</i>	<i>APC</i>	<i>APL II</i>
<i>Informația</i>	17	28	3	5	-	-
<i>Comunicarea</i>	15	24	5	9	-	-

Este de menționat că, majoritatea entităților publice au raportat un nivel de conformitate mai înalt cu privire la: producerea și transmiterea informației corecte, clare, utile și complete, precum și cunoașterea și aplicarea în practică a normelor legale cu privire la recepționarea, expedierea, înregistrarea, repartizarea și arhivarea corespondenței. Cu toate acestea, datele oglindite în *figura 5* denotă mai multe situații de neconformitate, înregistrate de APL de nivelul al doilea.

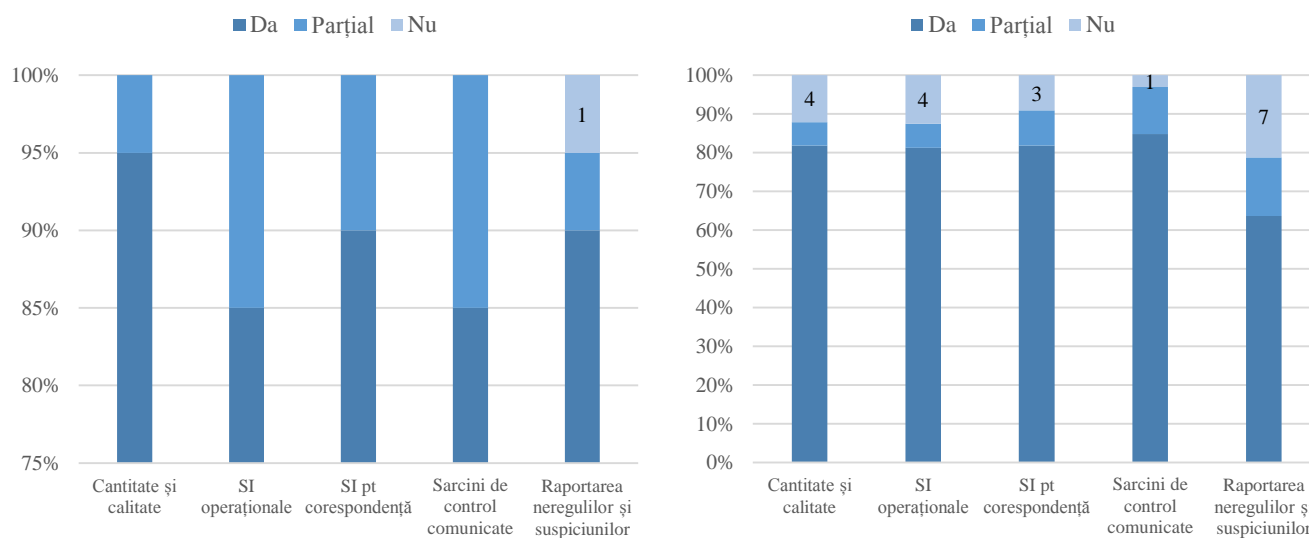

Figura 5. Informația și comunicarea – organe APC (stînga) și organe APL II (dreapta)

Totodată, analiza efectuată relevă necesitatea punctării următoarelor aspecte neconforme sau parțial conforme, raportate de către majoritatea entităților publice:

- nu este stabilită cantitatea, calitatea, periodicitatea, precum și sursele și destinatarii informațiilor;
- nu se realizează într-un sistem informațional colectarea, prelucrarea, centralizarea, transmiterea și stocarea informațiilor în domeniile operaționale;
- nu există sistem informațional pentru circulația documentelor / corespondenței;
- managerii nu comunică angajaților sarcinile și responsabilitățile aferente CIM;
- nu există mijloace de comunicare și proceduri pentru raportarea neregulilor, suspiciunilor de fraudă sau actelor de corupție suspectate.

2.1.5. Monitorizarea – startul reacției corective

Monitorizarea (și evaluarea) cuprinde procesul de evaluare a calității performanței sistemului CIM în timp, care poate fi realizată atât prin supraveghere continuă, autoevaluare, cât și prin activități de audit intern sau extern. Monitorizarea continuă se efectuează pe parcursul operațiunilor și include activități obișnuite de supraveghere și management, precum și alte acțiuni întreprinse de angajați, în scopul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu.

*Coordonarea insuficientă a CIM!
Deficiențe în implementarea
recomandărilor auditului intern și
extern!*

Nivelul de conformitate al entităților publice cu prevederile SNCI, determinat în baza rapoartelor recepționate, se prezintă astfel:

SNCI	Conform		Parțial conform		Neconform	
	APC	APL II	APC	APL II	APC	APL II
Monitorizarea continuă	11	10	9	22	-	-

Imaginea per ansamblu, care derivă din analiza informațiilor recepționate de la entitățile publice, este prezentată în figura ce urmează și reflectă nivelul relativ de conformitate, precum și efectul monitorizărilor și evaluărilor – interne și externe.

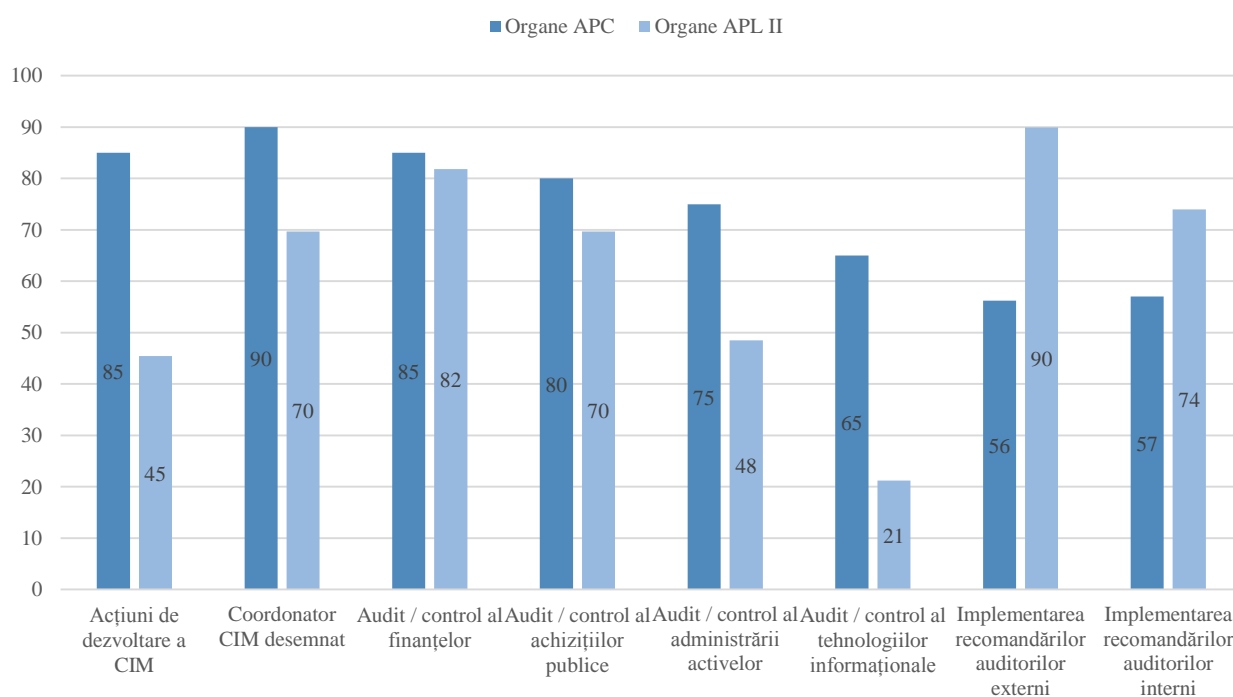

Figura 6. Monitorizarea și evaluarea

Conform informațiilor redade, se constată, că există spații considerabile de îmbunătățire a tuturor aspectelor monitorizării sistemelor CIM, acestea nefiind percepute și tratate ca parte integrantă a unui ciclu continuu de management de către toate entitățile publice care au raportat.

Astfel, nu se întreprind acțiuni de monitorizare generală a CIM, responsabilitatea privind coordonarea și dezvoltarea sistemelor CIM nu este atribuită unei subdiviziuni structurale sau

unei persoane, în special în cadrul autorităților locale – acestea conformându-se în proporție de 70 la sută.

În timp ce activitățile de evaluare internă sau externă (inclusiv controlul extern) a domeniilor de importanță majoră pentru managementul finanțelor publice este la un nivel mediu în ultimii trei ani, tehnologiile informaționale sunt monitorizate doar de către 21% dintre organele APL de nivelul al doilea.

Mai mult ca atât, nivelul redus de abordare și implementare a recomandărilor auditului intern și auditului extern denotă o neînțelegere ori atitudine superficială a managementului cu privire la conformitatea și perfecționarea continuă a sistemelor financiar-economice, TI, de control și guvernare. În același timp, este necesar de menționat că, termenul de implementare a unor recomandări de audit este extins și pentru perioada anului 2019, iar unele entități publice, în general, nu au raportat gradul de implementare a recomandărilor.

2.1.6. Patrimoniu, finanțe și tehnologii informaționale – domenii cheie sub control

Capitolul respectiv oglindește rezultatele raportării de către entitățile publice cu privire la existența și funcționarea activităților de control în procesele contabile, patrimoniale, de achiziții publice, salariale, financiare și de TI.

Conformitate nedeplină cu reglementările privind bugetul, achizițiile publice și domeniul TI!

Conform rapoartelor prezentate de către organele APC, subordonatele acestora și organele APL de nivelul al doilea, nivelul de conformitate cu cerințele minime ale cadrului de reglementare aferente patrimoniului, finanțelor și TI poate fi enunțat, după cum urmează:

SNCI	Conform		Parțial conform		Neconform	
	APC	APL II	APC	APL II	APC	APL II
Planificarea și executarea bugetului	13	32	7	1	-	-
Evidența contabilă și patrimoniu	18	29	2	4	-	-
Achiziții publice și executarea contractelor	12	15	7	17	-	-
Salarizarea	17	28	2	5	-	-
Tehnologii informaționale	13	18	6 ¹	13	-	1 ²

Deși într-o mare măsură se declară că cerințele cadrului de reglementare sunt respectate, totuși raportarea situațiilor ”parțial conforme” și ”neconforme” demonstrează că, în cadrul organelor APC, organelor APL de nivelul al doilea, precum și în cadrul entităților subordonate organelor APC, este necesar de pus un accent mai mare pe conformitate în domeniile vitale ale finanțelor publice, pentru care este alocată cea mai mare parte a mijloacelor bugetare.

În rezultatul analizei, au fost reproduse într-o formă bazată pe excepții, informațiile raportate de către organele APC, organele APL de nivelul al doilea și entitățile subordonate

¹ Este de menționat faptul că Agenția Relații Interetnice nu a oferit răspunsuri la domeniile Achiziții, Salarizare și TI.

² Menționăm că CR Căușeni nu a oferit răspuns la SNCI 9 și SNCI 11, CR Edineț nu a oferit răspuns la SNCI 11 și domeniul TI, CR Glodeni nu a oferit răspuns la SNCI 10 și SNCI 15 și CR Strășeni nu a oferit răspuns la domeniul Achiziții publice.

organelor APC cu privire la calitatea CIM în procesele menționate mai sus. În mare parte, informația respectivă oglindește conformitatea, relevată anterior.

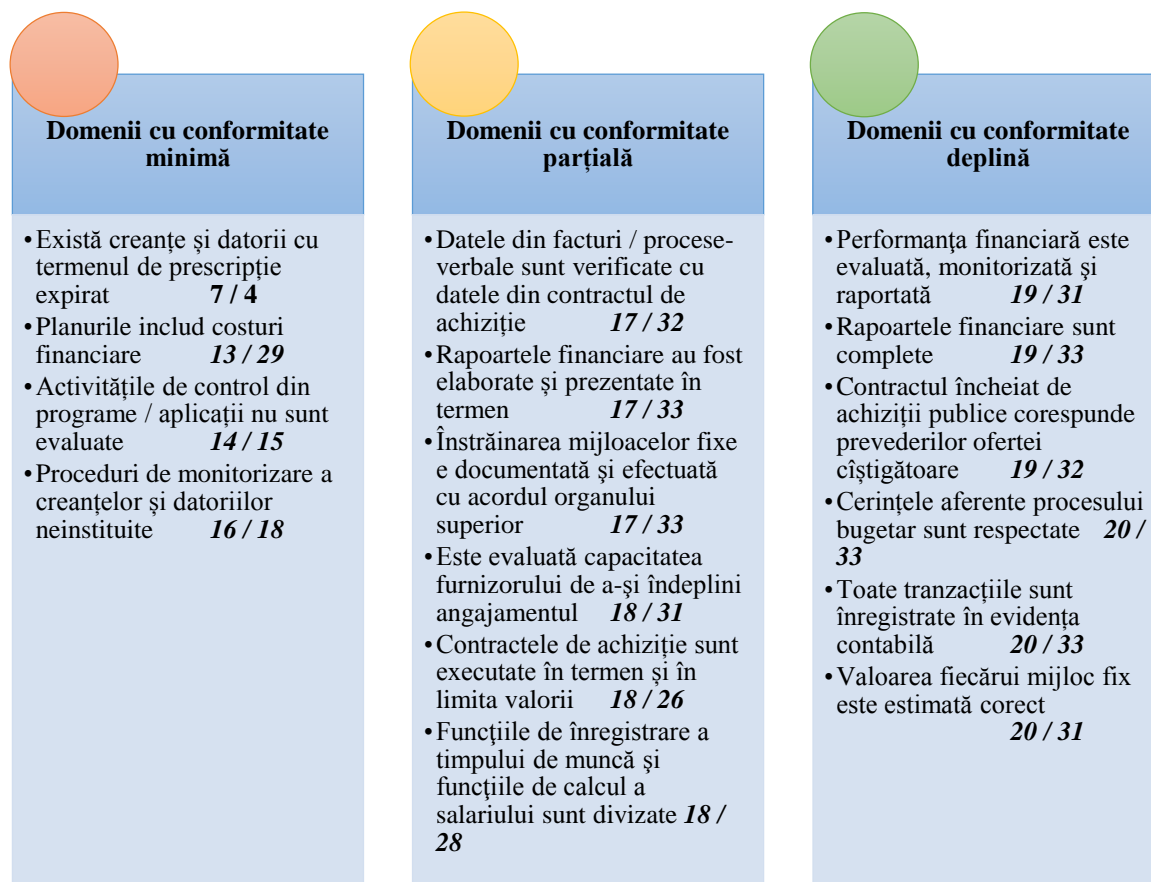

Figura 7. Patrimoniu, finanțe și TI

Textul din figură reprezintă: prin listă - informația raportată; prin cifre - valorile pentru nivelul APC și nivelul APL II.

Astfel, de către majoritatea entităților publice vizate sunt raportate următoarele aspecte și elemente de control "neconforme":

- creanțe și datorii nemonitorizate, existând unele și cu termen de prescripție expirat;
- datorii privind retribuirea muncii;
- costuri neincluse în planurile de acțiuni, astfel că nu este evaluată o dimensiune financiară a intențiilor;
- activități de control din cadrul sistemelor informatice ne-evaluate, sarcini nedivizate între programatori și utilizatori;
- garanție de bună execuție a contractelor nesolicitată.

Este de menționat faptul că, efectul reformei administrației publice (centrale) asupra proceselor interne, inclusiv de control, este unul semnificativ, nefiind definitivate structurile organizaționale ale entităților, precum și instituite integral nivelele interne de management și procesele operaționale. Toate acestea au efect asupra funcționalității și performanțelor operaționale, managementului riscurilor, activităților de control, precum și în final asupra guvernării entității.

2.2. Analiza Declarațiilor de răspundere managerială

În conformitate cu prevederile legale³, managerul entității publice, în rezultatul autoevaluării, apreciază organizarea sistemului de CIM și emite anual, pentru anul precedent, o declarație de răspundere managerială.

Supraaprecierea gradului de conformitate prezentat în unele Declarații de răspundere managerială!

Prin aceasta, managerul declară că sistemul CIM, existent în cadrul entității publice pe care o gestionează, îi permite sau nu să furnizeze o asigurare rezonabilă, precum că fondurile publice au fost utilizate în condiții de bună guvernare. De asemenea, se declară nivelul de conformitate a sistemului CIM cu SNCI. Suplimentar, managerul entității informează despre nivelul de conformitate a sistemelor CIM în cadrul entităților din subordine, dacă acestea există.

Aprecierea gradului de conformitate în Declarația de răspundere managerială se efectuează în raport cu numărul SNCI / compartimentelor "implementate integral" din Raportul anual privind CIM, după cum urmează:

a) sistemul CIM este "conform" dacă sunt implementate integral toate cele 20 SNCI/compartimente;

b) sistemul CIM este "parțial conform" dacă sunt implementate integral între 9 și 19 SNCI/compartimente;

c) sistemul CIM este "neconform" dacă sunt implementate integral între 1 și 8 SNCI/compartimente.

În figura ce urmează se prezintă situația declarațiilor de răspundere managerială și conținutului acestora, prezentate (și publicate) de organele APC și organele APL de nivelul al doilea, care se referă și la entitățile subordonate acestora.

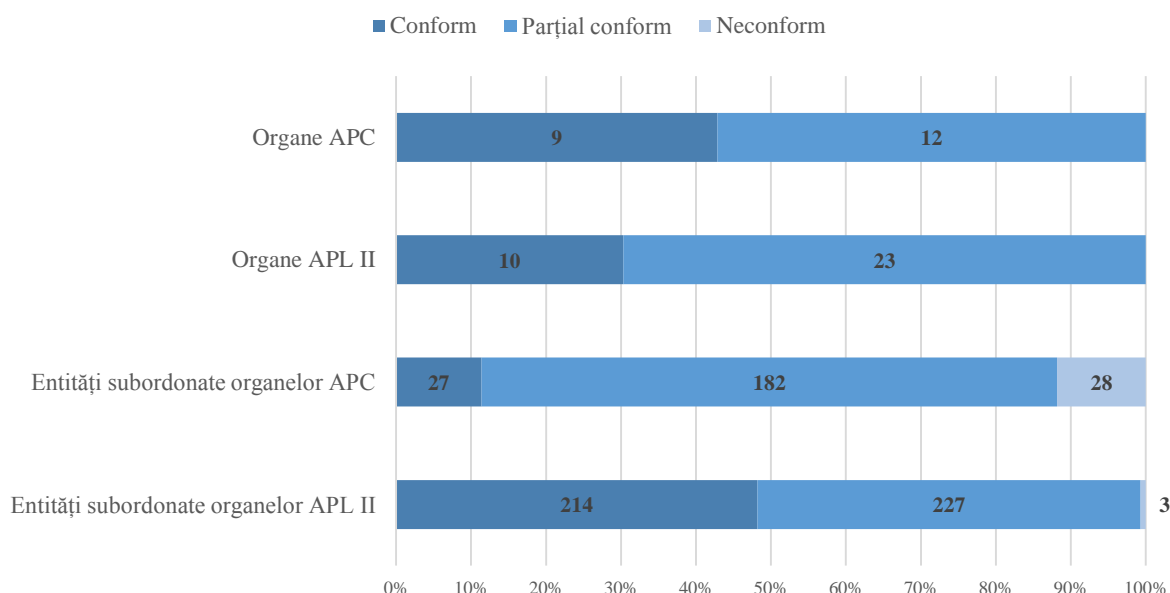

Figura 8. Declarații de răspundere managerială

³ Art.16 din Legea nr.229 / 2010 privind controlul financiar public intern.

Declarații de răspundere managerială ale organelor APC

Conform datelor prezentate în figura anterioară⁴, se poate distinge ușor că din totalul a 21 organe APC, **9 au declarat sisteme CIM conforme** – ceea ce reprezintă 43%, iar **12 au raportat sisteme CIM parțial conforme** – sau 57% din total.

Pe de altă parte, la nivelul entităților subordonate organelor APC, situația conformității sistemelor CIM la data de 31 decembrie 2018, se prezintă astfel:

- **27 entități** subordonate sau 11 la sută au sisteme CIM **conforme**;
- **182 entități** subordonate sau 77 la sută au sisteme CIM **parțial conforme**;
- **28 entități** subordonate sau 12 la sută au sisteme CIM **neconforme**.

Declarații de răspundere managerială ale organelor APL de nivelul al doilea

În ceea ce privește organele APL de nivelul al doilea⁵ se constată sisteme CIM „conforme” în **10 entități** sau 30%. În același timp, **23 entități declară sisteme CIM „parțial conforme”**, ceea ce reprezintă 70 la sută din totalul declarațiilor recepționate.

Concomitent, pentru entitățile subordonate, organele APL de nivelul al doilea declară situația, după cum urmează:

- **214 entități** subordonate sau 48 la sută au sisteme CIM **conforme**;
- **227 entități** subordonate sau 51 la sută au sisteme CIM **parțial conforme**;
- **3 entități** subordonate sau 1 la sută au sisteme CIM **neconforme**.

În același timp, Ministerul Finanțelor a constatat faptul că, prin declarațiile de răspundere managerială emise și prezentate de către 6 organe APC și 10 organe APL de nivelul al doilea, sistemele CIM sunt declarate „conforme”, deși din rezultatul analizei datelor prezentate în raport, reiese că acestea dispun de sisteme CIM „parțial conforme” (*anexa nr. 1*).

Mai mult ca atât, 2 organe APL de nivelul al doilea au declarat sisteme CIM „parțial conforme”, în pofida faptului că rezultatul analizei datelor prezentate în raport, denotă că acestea dispun de sisteme CIM „neconforme” (*anexa nr. 1*).

De asemenea, subliniem faptul că aprecierea de „neconform” a fost raportată de către MADRM – pentru 2 entități subordonate, de către MECC – pentru 26 entități subordonate și de către CR Ocnița – pentru 3 entități subordonate (*anexa nr. 1*).

Finalmente, din analiza comparativă a datelor obținute din diferite surse, se constată existența unui nivel sporit de risc ca sistemele curente de autoevaluare din cadrul entităților să nu producă rapoarte și informații suficient de veridice.

⁴ Ministerul Apărării nu a indicat în Declarația de răspundere managerială situația privind gradul de conformitate al sistemelor CIM din cadrul entităților publice subordonate acestuia.

⁵ UTA Găgăuz Yeri și CR Drochia nu a prezentat Ministerului Finanțelor (și nu a fost găsită pe pagina web a acestora) o Declarație de răspundere managerială.

PM Bălți, CR Florești, CR Leova, CR Strășeni și CR Șoldănești nu au indicat în Declarațiile de răspundere managerială situația privind gradul de conformitate al sistemelor CIM din cadrul entităților publice subordonate acestora.

2.3. Concluziile auditului intern și extern privind funcționalitatea sistemelor CIM

Conform prevederilor regulamentare⁶, în cazul în care entitatea publică dispune de subdiviziune de audit intern, fiecare compartiment/standard, cu excepția compartimentului I, va include “opinia auditului intern”, care va conține informații aferente situației constatate în rezultatul desfășurării activității de audit intern în cadrul entității publice. Având în vedere cerințele standardelor profesionale, opinia auditului intern trebuie să fie una fidelă, obiectivă, independentă și imparțială.

Astfel, au fost analizate și agregate informațiile cu referire la opinia auditului intern privind organizarea și funcționalitatea CIM în cadrul entităților publice.

Cu unele diferențe, opinia auditului intern confirmă rezultatele autoevaluării efectuate de către management!

În anexa nr.4 au fost grupate informațiile recepționate de la 13 organe APC din totalul a 22 organe APC și concomitent, de la 6 organe APL de nivelul al doilea⁷.

Informația reflectată a fost selectată după principiul raportării pe excepții, pentru a puncta anumite părți slabe și deficiențe majore ale CIM, identificate de auditorii interni, suplimentar informației raportate de către responsabilii de autoevaluare.

Astfel, se constată, că **opinia auditului intern oglindește în mare parte situația prezentată de către manageri în rezultatul autoevaluării**, acest fapt dovedind imaginea din ce în ce mai reală și fidelă, produsă de procesul respectiv.

Cu toate acestea, **pot fi remarcate discrepanțe** între rezultatul autoevaluării CIM de către management și opiniile auditorilor interni, după cum urmează:

- angajații nu cunosc prevederile standardelor de comportament etic și necesită instruire în acest sens;
- unii angajați nu beneficiază de instruire, iar majoritatea lor nu este asigurată cu minimul anual al orelor de dezvoltare profesională;
- sarcinile și atribuțiile nu sunt corelate cu funcțiile subdiviziunii sau fișa postului;
- se înregistrează un efectiv limită redus al personalului, lipsa specialiștilor, motivare slabă;
- informațiile privind delegările nu sunt înregistrate (în scris) și nu sunt confirmate prin semnătură;
- obiectivele, planurile operaționale și planurile strategice nu sunt revizuite;
- procedurile interne lipsesc sau nu sunt actualizate;
- nu există o listă a funcțiilor sensibile, precum și o procedură de gestionare a riscurilor asociate.

⁶ Ordinul ministrului finanțelor nr.4 / 2019 cu privire la aprobarea Regulamentului privind autoevaluarea, raportarea sistemului de control intern managerial și emiterea Declarației de răspundere managerială.

⁷ Pe parcursul anului 2018, ASPI nu a utilizat mijloace din bugetul public național și nu a prezentat Ministerului Finanțelor un raport pentru anul precedent. De asemenea, la situația raportării nu dispuneau de auditori interni 5 organe APC. Menționăm că Cancelaria de Stat, MSMPS și MADRM nu au prezentat o opinie de audit intern, cu toate că dispuneau de auditori interni la momentul raportării.

Opinia auditului intern a fost prezentată de PM Chișinău, CR Cahul, CR Ocnița, CR Orhei, CR Sîngerei și CR Soroca.

În același timp, potrivit rapoartelor Curții de Conturi privind gestiunea fondurilor publice și raportarea financiară, publicate în perioada de referință, se constată în mod repetat o situație diferită de cea declarată sau raportată Ministerului Finanțelor, atât de către unele organe APC, cât și de către unele organe APL de nivelul al doilea.

În acest sens, pot fi punctate următoarele aspecte neconforme sau parțial conforme, specificate în concluziile Curții de Conturi referitor la sistemele de control intern din cadrul entităților publice auditate:

- lipsa de preocupare a managerilor sau abordarea superficială în ceea ce privește implementarea componentelor sistemului CIM;
- lipsa documentării etapei de pregătire a implementării CIM;
- inexistența procedurilor documentate privind raportarea suspiciunilor referitor la neconformități, fraude și corupție;
- managementul riscurilor neimplementat în aspect continuu și repetat, cu evaluarea și abordarea riscurilor corespunzătoare (financiare, operaționale, precum și de fraudă și corupție), totodată nefiind elaborat nici Registrul riscurilor;
- insuficiența unor activități de control, care să asigure realizarea deplină a performanțelor;
- necartografierea integrală a proceselor de bază, cu o lipsă a descrierii narative și grafice a acestora;
- sisteme slabe de informare, comunicare și documentare internă, precum și lipsa unei politici / strategii de comunicare;
- lipsa autoevaluării complexe a sistemului CIM și neemiterea Declarației privind răspunderea managerială;
- lipsa pe întreaga perioadă de raportare a funcției de audit intern în unele entități, sau performanțele slabe a acesteia.

În concluzie, Curtea de Conturi evidențiază anumite rezerve, declarând că sistemele CIM indică un mediu parțial funcțional, fragmentat și neintegrat.

Deficiențele menționate supra generează un impact nefast asupra managementului fondurilor publice, inclusiv asupra plenitudinii și corectitudinii raportării financiare.

3. Situația auditului intern în sectorul public

O evaluare sistematică, comprehensivă și independentă, fundamentată pe standarde profesionale, este esențială pentru consolidarea și dezvoltarea sistemului CIM al entității publice, sporind eficacitatea proceselor de management al riscului, control și guvernare. În acest context, auditului intern îi revine rolul de suport pentru manager în îmbunătățirea activității entității publice și atingerea obiectivelor propuse.

Situația aferentă activității de audit intern în sectorul public, expusă în prezentul capitol, este bazată pe informația din rapoarte de activitate prezentate Ministerului Finanțelor de către 51 SAI din cadrul APC și organele APL, instituțiilor publice, precum și autorităților / instituțiilor autonome care gestionează mijloace ale bugetului public național. Rapoartele menționate au fost elaborate în baza unui format standard, aprobat prin Ordinul ministrului finanțelor nr.113/2011, iar responsabilitatea cu privire la veridicitatea datelor prezentate revine raportorului.

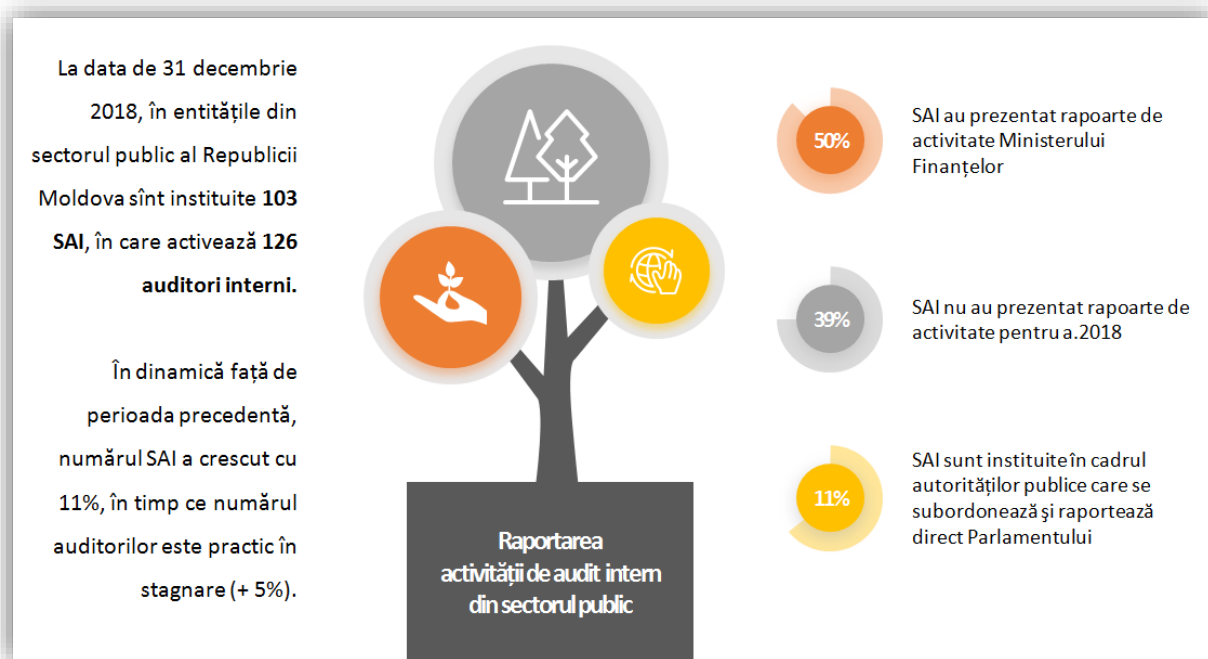

Figura 9. Raportarea activității de audit intern din sectorul public pentru anul 2018

Menționăm că, 40 SAI nu au prezentat rapoarte de activitate pentru anul 2018, iar 16 din acestea au informat Ministerul Finanțelor despre imposibilitatea raportării privind activitatea de audit intern, din următoarele motive: (i) în perioada de raportare structurile de audit intern nu au fost funcționale din lipsă de personal; (ii) la moment, rapoartele de serviciu cu auditorii interni sînt întrerupte ori suspendate.

3.1. Activitatea structurilor de audit intern din entitățile publice

Auditul intern din sectorul public și-a stabilit poziția și rolul în sistemul de management al operațiunilor și finanțelor publice al Republicii Moldova. Managerii autorităților și instituțiilor de stat tot mai mult conștientizează importanța și plus valoarea instituirii unei funcții eficiente de audit intern în entitățile pe care le conduc. Totodată, ritmul de dezvoltare a acestei funcții este unul lent și insuficient pentru consolidarea sistemului de control intern al finanțelor publice.

3.1.1. Instituirea și funcționalitatea SAI – premisă parțial îndeplinită

În perioada de raportare unica formă de organizare a activității de audit intern, prevăzută de cadrul legislativ, a fost subdiviziunea de audit intern, integrată în structura organizațională a entității publice. Obligația de instituire a SAI au avut organele APC și organele APL de nivelul al doilea, celelalte entități publice fiind în drept să creeze propriile SAI, cu acordul organului ierarhic superior. Informația cu privire la organizarea activității de audit intern, pe grupe de entități publice, este prezentată în *tabelul ce urmează*.

Tabelul nr.1

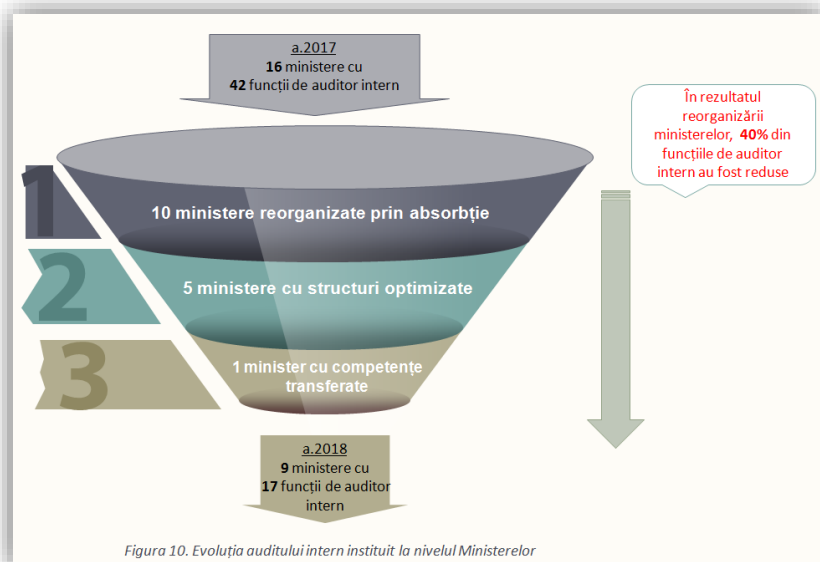
Organizarea auditului intern în sectorul public la situația din 31.12.2018*

Grupa de entități publice	Nr. entităților care au instituit SAI		Unități conform statelor de personal		Unități de personal suplinite		Nivelul de suplinitură cu personal al SAI,(%)
	Total	din care:	Situția la 31.12.2018	Dinamica față de anul precedent,%	Situția la 31.12.2018	Dinamica față de anul precedent,%	
		funcționale (suplinită cu personal)					
Autorități și instituții publice subordonate Guvernului							
Ministere	9	8	17	0	12	0	70%
Alte autorități și instituții publice subordonate Guvernului	13	10	47	+ 9%	33	- 11%	70%
Entități publice subordonate APC, inclusiv la autogestione	38	27	87,5	+ 22%	55,3	+ 20%	63%
Organe APL							
APL de nivelul II	31	16	41	+ 17%	19	0	46%
APL de nivelul I	0	0	0	---	0	---	---

*Notă: Informația prezentată nu conține date cu privire la organizarea auditului intern în cadrul autorităților și instituțiilor publice care raportează direct Parlamentului.

Se constată faptul că, SAI sunt instituite în structura tuturor ministerelor, numărul de personal al acestora variind de la 1 la 3 unități. La data raportării, 8 din 9 SAI ale ministerelor sînt funcționale, fiind suplinite complet sau parțial cu personal. Excepție reprezintă MJ, funcția de auditor intern a căruia a rămas vacantă pe parcursul anului 2018.

Totodată, este necesar de menționat că urmare a reformei administrației publice, caracterizată prin optimizarea numărului de personal, dar și a structurii autorităților publice centrale, numărul unităților de personal (auditori interni) din cadrul ministerelor s-a redus cu 40% comparativ cu anul 2017.

Situația cu privire la organizarea auditului intern în cadrul APL rămîne a fi una precară. Astfel, din 35 organe APL de nivelul al doilea, 4 nu dispun de SAI și anume: CR Edineț, CR Fălești, CR Telenești și CR Șoldănești. Totodată, la data raportării, doar 16 din cele 31 SAI instituite erau funcționale, nivelul de ocupare a funcțiilor de auditor intern fiind de 46 la sută. De menționat că, la situația din 31 decembrie 2018, nici un organ APL de nivelul întâi nu a creat propria structură de audit intern.

Cauza neînființării, dar și a nefuncționării SAI instituite în entitățile din sectorul public constă în faptul că, resursele umane și financiare sînt insuficiente pentru asigurarea bunei funcționări a acestora. În acest context, odată cu intrarea în vigoare a amendamentelor la Legea privind CFPI nr.229/2010, modificată prin Legea nr.234/2018, formele de organizare a activității de audit intern în sectorul public au fost diversificate. Astfel, se creează premise pentru forme alternative de organizare a auditului intern, cum ar fi auditul prin asociere sau auditul în bază de contract, care vor putea fi aplicate odată cu dezvoltarea cadrului normativ secundar necesar executării prevederilor legislative enunțate.

Similar perioadei precedente de raportare, problema suplinirii cu personal a SAI persistă în întregul sector public. Datele *tabelului nr.1* relevă faptul că, gradul de ocupare a funcțiilor de auditor intern în organele APC este de 70%, iar în organele APL de nivelul al doilea este de doar 46%. Situația descrisă este determinată de oferta limitată de cadre calificate pe piața muncii, dar și de remunerarea neatractivă, raportată la cerințele stabilite pentru ocuparea și deținerea funcției respective, fapt care generează stagnarea dezvoltării auditului intern. Problema se manifestă preponderent în cadrul organelor APL, care informează Ministerul Finanțelor despre desfășurarea periodică, fără de succes, a concursurilor de suplinire a funcțiilor publice vacante de auditor intern.

3.1.2. Dimensionarea SAI – provocarea pentru funcționarea conformă

Analiza resurselor de personal alocate de entitățile publice pentru activitatea de audit intern, relevă că, la situația din 31 decembrie 2018, 58 SAI sau circa 64% din subdiviziunile instituite în structurile organizaționale ale organelor APC, entităților publice subordonate acestora și organelor APL de nivelul al doilea sînt create dintr-o singură unitate de personal (*a se vedea figura 11*).

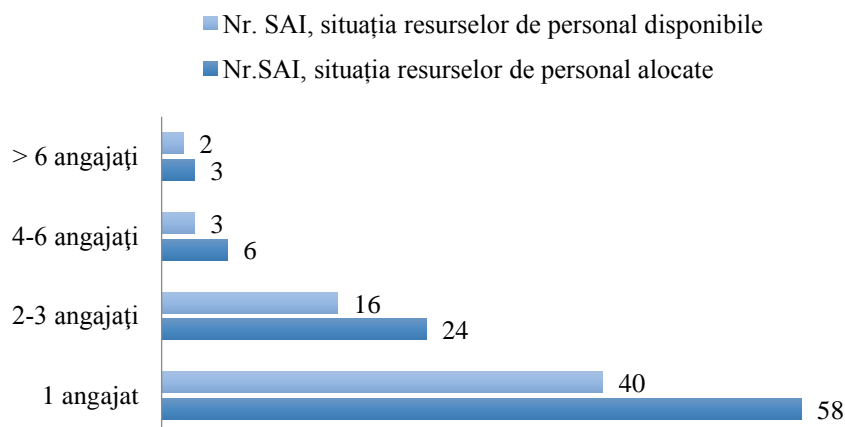

Figura 11. Situația resurselor de personal al SAI la data de 31.12.2018

Recentele modificări ale art.19 din Legea privind CFPI nr.229/2010, stabilesc un număr de cel puțin 3 unități de personal pentru SAI instituite în structura ministerelor, CNAS și CNAM și, începînd cu 01 ianuarie 2020, un număr de cel puțin 2 unități de personal pentru SAI din structurile organelor APL de nivelul al doilea. Totodată, legiuitorul nu specifică numărul minim de unități pentru structurile de audit intern din cadrul celorlalte entități publice și anume: instituțiile publice subordonate autorităților de nivel central și local, precum și a instituțiilor autonome, care gestionează mijloace ale bugetului public național.

În contextul celor relatate, problema dimensionării SAI devine una din cele mai importante provocări aferente funcționării conforme a acestora. Activitatea de audit intern se desfășoară în cadrul entităților publice, care diferă din punct de vedere al anvergurii activității și complexității structurale.

Determinarea corectă a resurselor de personal

necesare SAI pentru desfășurarea unei activități

eficiente, conforme cu standardele profesionale, la un nivel de calitate și credibilitate înalt, urmează a fi efectuată în baza unor criterii clar stabilite și unanim aplicabile, astfel încît să fie asigurată auditarea sistematică a întregului obiect al activității entității publice.

64% din SAI sunt formate dintr-o singură unitate de personal, fapt care nu permite de a implementa aspectele de calitate ale standardelor profesionale!

3.1.3. Asigurarea independenței și obiectivității – afectată de dimensionarea SAI

SNAI abordează independența și obiectivitatea ca fiind principii fundamentale și indispensabile ale auditului intern. Pentru alinierea activității de audit intern acestor principii este necesară respectarea unor reguli generale de organizare și desfășurare a activității de audit intern. Prejudicierea independenței organizaționale și obiectivității individuale, în aparență sau în fapt, poate genera diminuarea încrederii în rezultatele muncii auditorului intern și discreditarea profesiei de auditor intern, ca atare.

În ceea ce privește forma de organizare, se remarcă faptul că, în sectorul public activitatea de audit intern este concentrată preponderent în subdiviziuni structurale mici. Forma predominantă de organizare este „serviciu”, cu o pondere de 63% în totalul formelor de organizare existente, iar 15 la sută reprezintă unitățile de personal / auditorii interni în afara unei structuri interne (*a se vedea figura 12*).

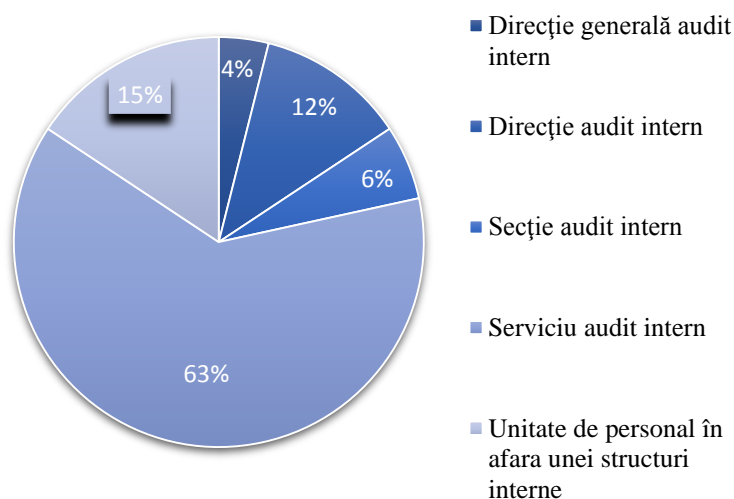

Figura 12. Formele de organizare a SAI la situația din 31.12.2018

Totodată, se constată situații în care SAI sunt instituite cu încălcarea standardelor profesionale. Astfel, pentru asigurarea independenței în realizarea misiunii de bază, SAI trebuie să fie organizatoric separată de alte funcții operaționale sau de suport, fapt care nu a fost respectat de către 3 entități publice, care au comasat activitatea de audit intern cu activitatea de control intern sau securitate internă (Inspectoratul pentru Protecția Mediului, I.P. ”Serviciul Național Unic pentru Apelurile de Urgență 112” și I.P. ”Centrul de Tehnologii Informaționale în Finanțe”).

Riscul de afectare a obiectivității auditorilor interni este condiționat de implicarea acestora în realizarea sarcinilor operaționale ale entității publice, precum și a altor activități care pot constitui obiect al auditului intern. Astfel, 8 SAI au raportat că, desfășoară sarcini suplimentare, neindicate în fișa postului și care nu sînt atribuite funcției de audit intern. Cele mai frecvente sunt cazurile de includere a auditorilor interni în grupuri de lucru și comisii (de inventariere, primire-predare, evaluare, etc.), delegare a responsabilităților de organizare, auto-evaluare și raportare a sistemului CIM, precum și de realizare a activităților ce țin de evidența

și raportarea implementării recomandărilor auditului extern (Curții de Conturi) și prescripțiilor înaintate în rezultatul inspectărilor financiare.

Atenționăm că, în vederea neadmiterii prejudicierii obiectivității individuale, auditorii interni trebuie să evite auditarea anumitor procese / activități pentru care au fost responsabili în cursul anului anterior. Totuși, 3 SAI au informat despre implicarea auditorilor interni în misiuni de audit de asigurare, care au avut ca scop auditarea proceselor de care aceștia au fost responsabili în ultimele 12 luni. Posibila afectare a obiectivității este parțial compensată de faptul că, la nivelul tuturor SAI, înainte de a fi implicați într-o misiune de audit intern, membrii echipei de audit completează declarația de interese.

16% din SAI au raportat că sunt implicate și în sarcini neatribuite funcției de audit intern!

3.1.4. Competența profesională a auditorilor interni – dificultăți în recrutarea și menținerea auditorilor interni

Un factor important în derularea eficientă a activității de audit intern, care exprimă latura calitativă a resursei umane a SAI, este competența profesională a personalului încadrat. SNAI conturează competența ca fiind un termen în sens colectiv, care se referă la cunoștințele, abilitățile și competențele necesare auditorilor interni pentru îndeplinirea responsabilităților ce le revin.

SAI raportează că, auditorii interni dispun de cunoștințe și aptitudini necesare pentru a realiza sarcinile de bază, în 67% cazuri dezvoltarea profesională continuă a angajaților fiind asigurată prin participarea la cel puțin 40 ore de instruire. Se constată că, pe parcursul anului 2018, auditorii interni au beneficiat de instruiți organizate sub diverse forme (seminare, ateliere de lucru, mese rotunde, conferințe), oferite preponderent de Ministerul Finanțelor. De asemenea, auditorii interni au participat la instruiți organizate de Academia de Administrare Publică, Asociația Auditorilor Interni din Republica Moldova, precum și alte instituții și organizații naționale și internaționale de formare profesională.

La nivel național, auditorii interni din sectorul public își pot confirma nivelul de pregătire profesională și experiență practică prin obținerea certificatului de calificare al auditorului din sectorul public, inclusiv a certificatului de calificare în domeniul specializat. Conform datelor Registrului auditorilor interni certificați din sectorul public, aprobat prin Ordinul ministrului finanțelor nr.97/2013, la situația din 31 decembrie 2018, de către Ministerul Finanțelor sînt eliberate 57 certificate de calificare al auditorului din sectorul public, dintre care 12 sînt suspendate și, respectiv, 32 certificate de calificare în domeniul specializat al auditorului din sectorul public, 6 din ele fiind suspendate (*a se vedea figura 13*).

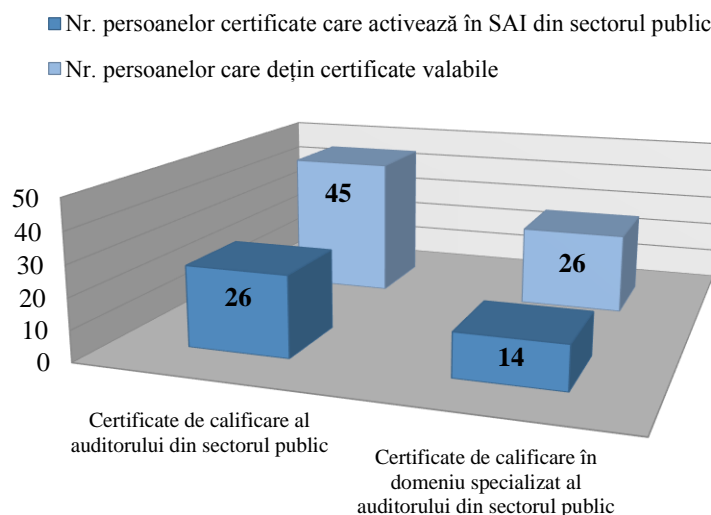

Figura 13. Încadrarea persoanelor certificate în SAI la situația din 31.12.2018

Astfel, o mare parte a persoanelor care dețin un certificat de calificare valabil activează în afara SAI (42%).

Fluctuația necontrolată a personalului SAI și interesul scăzut față de funcția de auditor intern este cauzată de cerințele înalte de calificare și complexitatea sarcinilor în raport cu nivelul redus de remunerare stabilit.

Recentele amendamente la Legea nr.229/2010 privind CFPI, stabilesc obligativitatea deținerii de către conducătorul SAI, începând cu 01.01.2021, a certificatului de calificare profesională, eliberat de Ministerul Finanțelor, sau certificatului de calificare cu recunoaștere internațională în domeniul auditului intern. Potrivit datelor din cadrul Ministerului Finanțelor, la moment, 53 la sută din conducătorii SAI nu dețin certificat de calificare în domeniul auditului intern.

Totodată, este de menționat că actualul sistem de certificare în domeniul auditului intern în sectorul public nu este susținut de un Program de dezvoltare profesională continuă logic structurat și comprehensiv, care ar asigura formarea profesională a auditorilor interni, reieșind din nivelul de complexitate a sarcinilor care le revin. În acest context, o reconceptualizare a actualului mecanism de certificare și dezvoltare a calificării profesionale în domeniul auditului intern trebuie luată în considerare.

La moment, doar 44% din persoanele care au susținut examenul de calificare activează în structurile de audit intern ale entităților publice!

3.1.5. Asigurarea și îmbunătățirea calității activității de audit intern – influențată de dimensionarea SAI

Îmbunătățirea calității activității de audit intern și conformarea integrală la standardele profesionale rămâne în continuare o prioritate pentru SAI. În acest context, Programul de asigurare și îmbunătățire a calității, aprobat la nivelul entității publice, stabilește proceduri de evaluare a conformității și calității activității de audit intern, precum și de identificare a oportunităților de îmbunătățire a acestora. Programul respectiv impune o evaluare sistematică a activității de audit intern, realizată prin monitorizare continuă, autoevaluări periodice, alte

evaluări interne și externe, în vederea aprecierii conformității cu definiția auditului intern, cu cerințele Codului de etică al auditorului intern și standardele profesionale în domeniu.

Conform informațiilor prezentate în rapoartele anuale de activitate, 30 SAI sau 59 la sută din totalul SAI raportoare dispun de un Program de asigurare și îmbunătățire a calității, elaborat în corespundere cu prevederile SNAI 1300. Menționăm că, faptul deținerii documentului respectiv nu a fost confirmat în cazul a 13 SAI. Totodată, doar 10 SAI din cele 21 care nu au elaborat și aprobat Programul de asigurare și îmbunătățire a calității, au raportat că utilizează anumite instrumente interne de evaluare a calității activității, cum ar fi: chestionarul / fișa de evaluare a misiunilor de audit intern de către subdiviziunile auditate, supervizarea, autoevaluarea și raportarea sistematică a activității de audit intern, evaluarea semestrială a performanțelor individuale și colective.

Este de menționat că, structurile de audit intern formate dintr-o singură unitate de personal întâmpină dificultăți în conformarea activității cu standardele profesionale pe aspecte de calitate, dat fiind faptul că, nu pot fi formate echipe de audit și nu poate fi asigurată monitorizarea continuă a activității de audit intern prin supervizare zilnică și verificări periodice.

Nu există o procedură de evaluare externă a calității activității de audit intern în sectorul public din Republica Moldova, așa cum se practică în țările dezvoltate!

În aceste cazuri, în raport cu prevederile legale aplicabile fiecărei categorii de entități publice (a se vedea secțiunea 3.1.2), trebuie luată în considerare suplimentarea unităților de personal din SAI, ori aplicarea formelor alternative de organizare a activității de audit intern.

Suplimentar, se constată că Programul de asigurare și îmbunătățire a calității este dificil de implementat în condițiile în care acesta nu este susținut de un sistem de evaluare externă a calității activității de audit intern în sectorul public, aprobat la nivel național.

3.2. Realizarea activității de audit intern

Structurile de audit intern din sectorul public își desfășoară activitatea în condițiile unui cadru normativ – metodologic complex. Deși pot exista diferențe, care să influențeze practica auditului intern în fiecare dintre entitățile publice, respectarea SNAI este esențială pentru îndeplinirea corectă și eficientă de către auditorii interni a responsabilităților care le revin. Astfel, orice activitate de audit intern, indiferent de forma de organizare și locul desfășurării acesteia, este realizată în patru etape ale ciclului de audit: planificarea activității, realizarea misiunilor de audit, raportarea rezultatelor și urmărirea implementării recomandărilor.

3.2.1. Planificarea activității de audit intern

Activitatea de audit intern debutează cu etapa de planificare, realizată în baza analizei de risc, în vederea definirii priorităților activității de audit intern în concordanță cu obiectivele entității publice, reieșind din disponibilitatea resurselor SAI.

În condițiile resurselor limitate puse la dispoziția SAI, identificarea corectă a domeniilor cu risc sporit, ce urmează a fi supuse auditării în mod prioritar, este esențială pentru maximizarea valorii adăugate a funcției de audit intern.

SAI trebuie să decidă cu privire la criteriile de risc și metodologia de evaluare a acestora, utilizată la etapa de planificare a activității. În acest sens, un număr mic de SAI au dezvoltat sistemul de evaluare a riscurilor prevăzut de Normele metodologice a auditului intern în sectorul public. Concomitent, 7 SAI sau 14% din totalul SAI raportoare au comunicat faptul că, realizează planificarea activității de audit intern fără a ține cont de existența și dinamica riscurilor aferente activității entității publice, iar în cazul a 6 SAI – fără o coordonare prealabilă cu părțile interesate. De menționat că, planificarea activității doar în baza raționamentului profesional, fără o evaluare corespunzătoare a riscurilor și în lipsa identificării așteptărilor conducerii entității publice, nu poate asigura definirea corectă a priorităților de audit intern, astfel încât să fie realizată într-o manieră eficientă misiunea de bază a funcției.

Analiza insuficientă a riscurilor reduce eficiența activității de audit intern în sectorul public!

Pentru perioada anului 2018, din cele 51 SAI care au emis raportul anual, 29 SAI sau 57% au informat Ministerul Finanțelor că dispun de un plan strategic al activității de audit intern, fapt care nu a putut fi confirmat în cazul a 5 SAI. Concomitent, 94% SAI au comunicat despre elaborarea planurilor anuale de activitate. Totodată, datele raportate nu au putut fi confirmate în cazul a 11 SAI. Situația cu privire la documentarea etapei de planificare a activității de audit intern de către SAI este reflectată în figura ce urmează.

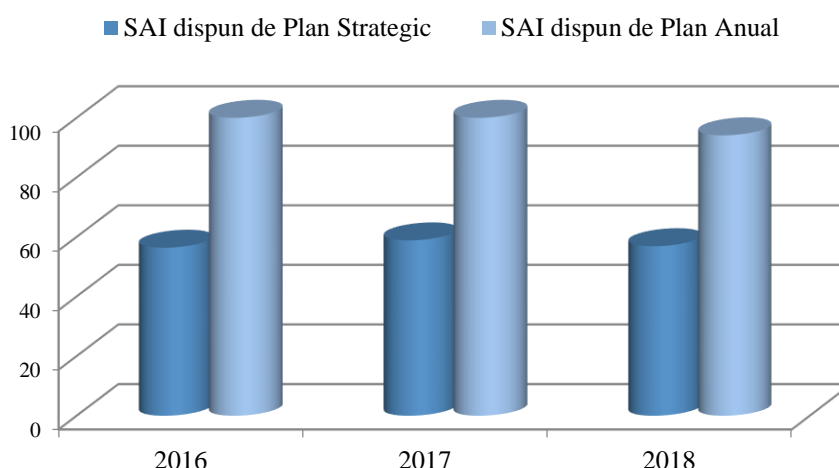

Figura 14. Planificarea activității de audit intern

Atât la nivelul APC, cât și la nivelul APL de nivelul al doilea, în planurile anuale ale activității de audit intern sînt incluse misiuni de asigurare, misiuni și activități de consiliere, precum și acțiuni de urmărire a implementării recomandărilor de audit intern. Unele SAI planifică realizarea misiunilor de audit ad-hoc, însă fără o specificare exactă a resurselor de timp alocate pentru această activitate.

De menționat că, la etapa planificării activității, un număr neînsemnat de SAI se pronunță cu privire la suficiența resurselor alocate și nu informează managerul entității publice despre impactul limitării resurselor necesare activității de audit intern corespunzător prevederilor SNAI 2020.

Avînd în vedere faptul că riscurile asociate activității entității publice sînt generate de conjunctura în care această activitate este desfășurată, ca răspuns la schimbările survenite apare

necesitatea revizuirii periodice a planului strategic. Deși Normele metodologice a auditului intern în sectorul public prevăd necesitatea actualizării planului strategic, acest fapt nu este realizat de majoritatea SAI.

3.2.2. Realizarea misiunilor de audit – afectată de planificarea deficitară

Pentru anul 2018, structurile de audit intern au planificat realizarea a 224 misiuni de audit intern, inclusiv 200 misiuni de asigurare și 24 misiuni de consiliere. Au fost supuse evaluării procesele cu risc sporit din următoarele domenii: financiar-contabil, gestiunea patrimoniului public, achiziții publice, sistemul de informare și comunicare (circulația informației) în cadrul entității publice, managementul resurselor umane, precum și procesele operaționale specifice domeniului de activitate al entității publice. În unele cazuri obiect al auditului intern l-a constituit sistemul CIM din cadrul entității publice, evaluat per ansamblu, în vederea aprecierii modului de organizare a acestuia și conformarea la SNCl.

Din totalul misiunilor de audit intern planificate, efectiv au fost realizate 181 misiuni. Gradul de realizare a planurilor anuale ale activității de audit intern s-a diminuat cu 4,1 puncte procentuale, de la 84,9 % în anul 2017 la 80,8% în anul 2018. Dinamica negativă a acestui indicator, combinată cu micșorarea în mediu cu 27% a numărului misiunilor de audit anual realizate, scoate în evidență un deficit continuu de personal calificat în domeniul auditului intern, situație cu care se confruntă majoritatea autorităților și instituțiilor din sectorul public.

Figura 15 oferă o imagine generală, în dinamică, cu privire la planificarea și realizarea misiunilor de audit intern. Diminuarea ponderii misiunilor de consiliere în totalul misiunilor planificate, în special în cadrul organelor APL de nivelul al doilea, este determinată de atribuirea incorectă, în perioadele anterioare de raportare, a activităților de consiliere realizate de SAI la categoria misiunilor de consiliere – activități ce urmează a fi autorizate în mod corespunzător de managerul entității publice.

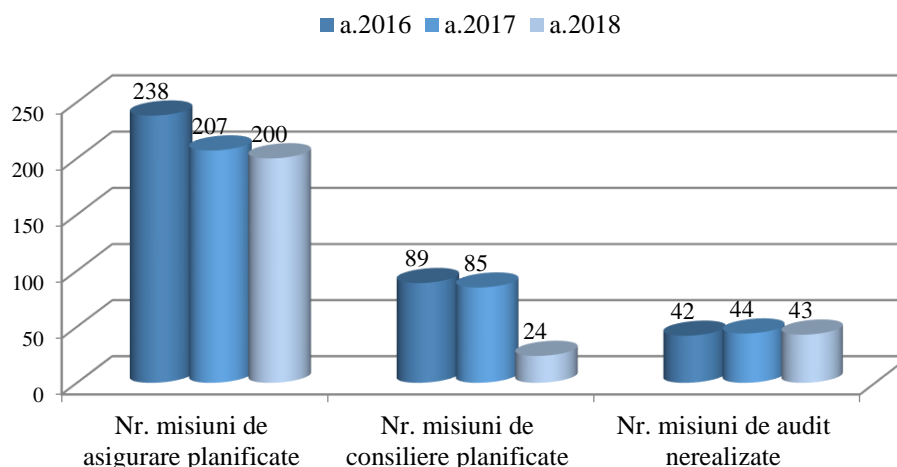

Figura 15. Dinamica numărului misiunilor de audit intern

Cauzele, enunțate de SAI, care au determinat nerealizarea misiunilor de audit planificate se prezintă astfel:

- ✓ modificarea priorităților activității de audit intern ca rezultat al schimbărilor mediului intern și extern al entității. Astfel, procesele apreciate cu un nivel de risc înalt la etapa de planificare s-au transferat într-o zonă cu nivel mai scăzut de risc, și viceversa;
- ✓ intervenția conducerii în conținutul planului de audit, prin solicitarea misiunilor de audit ad-hoc sau de consiliere peste limita resurselor planificate;
- ✓ implicarea auditorilor interni în activități nespecifice domeniului de competență;
- ✓ fluxul necontrolat de personal.

Totodată, în opinia Ministerului Finanțelor, abordarea corespunzătoare a necesarului de resurse la etapa planificării, raportat la resursele disponibile, este un factor determinant în realizarea planului anual aprobat al SAI.

Un alt indiciu care scoate în evidență planificarea neconformă a activității de audit intern, manifestată prin abordarea superficială a riscurilor și comunicarea insuficientă cu părțile interesate, este nivelul foarte înalt de antrenare a SAI în misiuni ad-hoc. În perioada de raportare, planurile anuale de activitate ale SAI sînt semnificativ afectate de acest tip de misiuni de audit, ele constituind 46% din totalul de 181 misiuni de audit realizate. Astfel, 30 SAI sau 59%, au raportat realizarea misiunilor de audit ad-hoc, inclusiv: 21 SAI au efectuat pînă la 3 misiuni ad-hoc, iar 9 SAI – de la 4 la 9 misiuni ad-hoc. Informația detaliată cu privire la planificarea și realizarea misiunilor de audit intern, pe grupe de entități publice, este prezentată în *anexa nr.5*.

În anul 2018, se constată o scădere a interesului față de auditul de conformitate, accentul tot mai mare fiind pus pe auditul de sistem, fapt ce reflectă o evoluție în dezvoltarea culturii manageriale cu privire la perceperea corectă a rolului și funcției auditului intern în cadrul entității publice (*a se vedea figura 16*). Astfel, 65 la sută din SAI au raportat realizarea pe parcursul perioadei de raportare a acestor două tipuri de misiuni de audit. Domeniul financiar își menține poziția în lista de priorități a auditorilor interni, în timp ce efectuarea auditului performanței și cel al tehnologiilor informaționale rămîne a fi o sarcină plină de provocări.

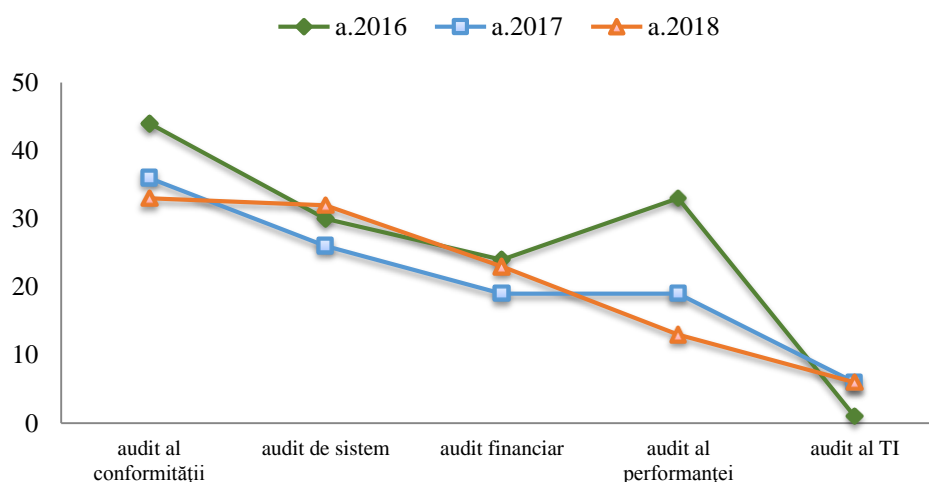

Figura 16. Tipuri de misiuni de audit desfășurate

Dificultățile își au rădăcina în necesitatea acumulării de către auditorul intern a cunoștințelor, abilităților și competențelor specializate, iar realizarea cu succes a acestor tipuri de audit reflectă atingerea unui grad înalt de calitate a activității de audit intern.

Cu referire la limitările dreptului de acces la informații, necesare realizării activității de audit intern, majoritatea SAI au informat despre inexistența acestora. Excepție constituie SAI din cadrul PM Chișinău, CR Orhei, Serviciului Vamal și Agenției Servicii Publice, care au comunicat despre cazuri de neprezentare sau tergiversare a prezentării de către unitățile auditate a informațiilor solicitate de auditori, situațiile fiind raportate conducerii entităților publice. De menționat că, accesul la informații reprezintă un drept al auditorilor interni stabilit prin art. 23 alin. (1) din Legea privind CFPI nr. 229/2010.

De asemenea, toate SAI au raportat că, în rezultatul misiunilor de audit, se elaborează raportul de audit, care include constatări și recomandări. După coordonarea prealabilă cu unitatea auditată, raportul de audit este prezentat conducerii entității publice, iar pentru implementarea recomandărilor de audit se întocmesc planuri de acțiuni.

3.2.3. Urmărirea recomandărilor de audit intern – nivelul scăzut de implementare

Conform datelor reflectate în rapoartele de activitate, 50 SAI sau 98% din SAI raportoare dispun de sisteme interne de evidență și urmărire a statutului de implementare a recomandărilor de audit. În anul 2018, SAI au oferit 1932 recomandări, cu un nivel de acceptare de 99%. Concomitent, în această perioadă au fost supuse monitorizării 2067 recomandări acceptate spre a fi implementate de către unitățile auditate.

Analiza situației privind gradul de implementare a recomandărilor de audit intern reflectă statutul de „implementare integrală” pentru 59,4% de recomandări, acesta înregistrând o ușoară diminuare față de anul precedent. Concomitent, se constată că 22,4% din recomandări au avut statutul de „implementate parțial”, iar 18,2 la sută din recomandări nu au fost abordate. Principalele cauze invocate sînt:

- pierderea relevanței recomandării în timp;
- abordarea neglijentă sau superficială a recomandărilor de către unitatea auditată;
- reticența și responsabilitatea scăzută a managerilor operaționali;
- estimarea incorectă a perioadei de implementare;
- fezabilitatea redusă, lipsa sau insuficiența de resurse, etc.

Situația cu privire la nivelul scăzut de implementare a recomandărilor denotă faptul că, rezultatele muncii auditului intern nu sunt pe deplin valorificate de către părțile interesate. Concomitent, acesta poate fi un semnal al deficitului de comunicare

Circa 40% din recomandările de audit intern nu sînt sau sînt parțial implementate!

la etapa prezentării rezultatelor misiunii de audit intern unității auditate, dar și a calității nesatisfăcătoare a recomandărilor înaintate de echipa de audit. Informația detaliată cu privire la statutul recomandărilor de audit intern, pe grupe de entități publice, este prezentată în anexa nr.6.

3.3. Exercițiul de evaluare externă a activității de audit intern

Evaluarea externă a activității de audit intern prin obținerea unor opinii independente și calificate în acest sens reprezintă o oportunitate de îmbunătățire a acestei activități, ca parte integrantă a Programului de asigurare și îmbunătățire a calității activității.

Conform cerințelor SNAI, aceste evaluări se realizează cel puțin o dată la 5 ani, de către un evaluator sau o echipă de evaluare din afara entității, a căror competență și independență este demonstrată. Obiectivul evaluării externe este de a aprecia activitatea SAI din punct de vedere al conformității cu cerințele Codului etic al auditorului intern și SNAI, oferind sugestii de natură operațională sau strategică pentru consolidarea activității, precum și în vederea îmbunătățirii imaginii și sporirii credibilității auditului intern.

Anul 2018 s-a remarcat prin desfășurarea, în premieră, a unui exercițiu pilot de evaluare externă a calității activității de audit intern, realizat în cadrul a 5 entități publice și anume: CNAS, MEI, MECC, Serviciul Vamal și PM Chișinău. Evaluarea a fost realizată cu suportul Proiectului de Twinning „Sprijin pentru dezvoltarea unui mediu eficient de control intern și audit în sectorul public din Moldova”, de către echipe de experți străini, cu competențe și experiență profesională corespunzătoare, asistați de reprezentanții Direcției politicii în domeniul CFPI din cadrul Ministerului Finanțelor.

De menționat că, acest sistem de evaluare a calității activității de audit intern nu este susținut de un cadru normativ – metodologic, aprobat la nivel național. Experții Proiectului de Twinning au elaborat „Ghidul pentru evaluarea conformității SAI cu criteriile de bază și standardele internaționale de audit prin efectuarea evaluării externe a calității”.

Aprecierea activității SAI a fost realizată prin metoda de validare a rezultatelor autoevaluării, prin prisma a 6 criterii de bază. Interviuurile realizate de echipa de evaluare cu reprezentanții SAI și conducerea entității publice au fost completate cu o analiză documentară pe aspecte organizaționale, de bugetare a resurselor, de planificare a anuală și strategică a activității, de efectuare a misiunilor de audit intern și urmărire a recomandărilor.

În baza rezultatelor evaluării efectuate, echipa de experți a apreciat calitatea activității celor cinci SAI, atribuind fiecărei din ele un calificativ de conformitate. Astfel, în cazul a 4 SAI s-a constatat că sistemul este funcțional, fiind necesare îmbunătățiri minore, iar 1 SAI dispune de un sistem care funcționează parțial și necesită îmbunătățiri semnificative.

Pentru a îmbunătăți calitatea activității de audit intern, au fost înaintate un șir de recomandări, principalele din acestea referindu-se la:

- depunerea eforturilor pentru ocuparea posturilor vacante din cadrul SAI și obținerea unui buget financiar pentru acoperirea necesităților de software (sisteme de programe specializate);
- elaborarea și/sau actualizarea periodică a planului strategic al activității de audit intern, bazat pe o analiză de risc și o evaluare a resurselor de personal necesare și disponibile pentru îndeplinirea sarcinilor;
- actualizarea Cartei de audit (Regulamentului SAI) în vederea introducerii dispozițiilor privind prevenirea și detectarea fraudei;

- elaborarea procedurilor interne pentru abordarea misiunilor ad-hoc și a condițiilor pentru realizarea anumitor sarcini, în special celor cu cerințe de inspecție sau de investigare;
- documentarea adecvată a acțiunilor realizate de auditorii interni în timpul îndeplinirii misiunii de audit, prin întocmirea documentelor de lucru corespunzătoare și anexarea acestora la dosarele de audit.

În cadrul exercițiului de evaluare externă, SAI au avut posibilitatea de a prezenta o reacție de răspuns asupra constatărilor, fiecare subdiviziune urmînd să aprobe un plan de acțiuni pentru implementarea recomandărilor individuale prezentate în raportul de evaluare final. Rezultatele evaluării celor cinci SAI, recomandările și exemplele celor mai bune practici au fost prezentate și dezbătute în cadrul unui atelier de lucru.

De menționat că, principala problemă conturată de echipele de experți la nivelul tuturor subdiviziunilor evaluate este insuficiența de personal. Fără resurse adecvate, SAI nu sînt în măsură să funcționeze în conformitate cu standardele profesionale. În aceste condiții, SAI pot acoperi, în principal, doar unele domenii cu risc major, fără o evaluare sistematică a întregului univers de audit.

4. Coordonarea și armonizarea centralizată a dezvoltării CFPI

4.1. Coordonarea centralizată a CFPI de către Ministerul Finanțelor

Reieșind din competențele și responsabilitățile, care decurg din prevederile cadrului legal⁸, pe parcursul anului 2018 Ministerul Finanțelor a asigurat realizarea mai multor activități, menite să dezvolte cadrul normativ în domeniul CFPI, precum și să consolideze capacitățile auditorilor interni din sectorul public, a managerilor entităților publice și angajaților acestora, prin activități de instruire, conștientizare și suport la locul de muncă.

4.1.1. Acțiuni realizate

Printre acțiunile de bază, realizate în perioada de referință pot fi enunțate următoarele:

a. Dezvoltarea cadrului normativ în domeniul CFPI

Au fost elaborate și promovate în vederea aprobării următoarele acte normative, conform tabelului ce urmează.

Tabelul nr.2

Evoluția cadrului normativ

Numărul și data documentului	Titlul documentului	Scopul documentului
124 din 02.02.2018	Hotărârea de Guvern pentru aprobarea Programului de dezvoltare a Controlului financiar public intern pentru anii 2018-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia	Documentul prezintă stadiul actual al dezvoltării CFPI și stabilește direcțiile de dezvoltare a sistemului respectiv pe termen scurt și mediu
234 din 08.11.2018	Legea pentru modificarea unor acte legislative	Modificările operate la Legea privind controlul financiar public intern nr.229/2010 sunt orientate spre consolidarea auditului intern, precum și facilitarea dezvoltării sistemelor CIM
153 din 12.09.2018	Ordinul ministrului finanțelor cu privire la aprobarea Standardelor Naționale de Audit Intern	Prin adoptarea actului normativ respectiv s-a urmărit alinierea Standardelor Naționale de Audit Intern existente în sectorul public la Standardele internaționale privind practica auditului intern, precum și suplinirea acestora cu interpretări de aplicare în practică a acestora
140 din 15.09.2018	Ordinul ministrului finanțelor privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului controlului financiar public intern	Documentul vizează consolidarea organului consultativ profesional pe lângă Ministerul Finanțelor, care să producă recomandări și soluții fezabile de perfecționare și dezvoltare a sistemelor CIM, precum și a funcției de audit intern.
4 din 09.01.2019	Ordinul ministrului finanțelor privind autoevaluarea, raportarea sistemului de control intern managerial și emiterea Declarației de răspundere managerială	Actul adoptat urmărește creșterea eficienței și eficacității procesului de raportare, modificarea conținutului rapoartelor prezentate de către entitățile publice, precum și îmbunătățirea rezultatelor analizei și generalizării acestora.

⁸ Legea nr.229/2010 privind controlul financiar public intern, art.29.

În perioada de raportare, a fost conceput un nou sistem de certificare a auditorilor interni, fiind elaborat proiectul de Regulament privind dobândirea, confirmarea și dezvoltarea calificării profesionale în domeniul auditului intern în sectorul public. De asemenea, a fost elaborat proiectul Regulamentului privind evaluarea calității activității de audit intern, ambele concepte urmărind consolidarea auditului intern.

b. Raportarea privind CFPI

A fost elaborat și prezentat Guvernului și altor părți interesate *Raportul anual consolidat privind CFPI în anul 2017*, prin colectarea și prelucrarea informațiilor cuprinse în 51 de rapoarte privind activitatea de audit intern în sectorul public, și 54 de rapoarte privind rezultatele autoevaluării sistemelor de CIM în cadrul entităților publice.

Drept rezultat, în premieră, a fost emisă Decizia Prim Ministrului Republicii Moldova nr. 5 din 20 iulie 2018, care indică acțiunile necesare de întreprins de către autoritățile publice centrale, în vederea implementării / dezvoltării sistemelor CIM și consolidării auditului intern, precum și recomandă organelor APL de nivelul al doilea examinarea Raportului anual consolidat în cadrul ședințelor consiliilor municipale / raionale / locale.

c. Organizarea și desfășurarea activităților orientate spre fortificarea capacităților managerilor și auditorilor interni din sectorul public în domeniul CFPI

Au fost organizate și desfășurate:

- + 16 activități de instruire aferente modalității și responsabilităților de implementare și dezvoltare a sistemului CIM, la care au participat 514 manageri operaționali din cadrul autorităților și instituțiilor publice, atât de nivel central, cât și local;
- + Conferința specialiștilor subdiviziunilor economie și finanțe din cadrul APC cu genericul „*Serviciile financiare – suportul primar în implementarea politicilor publice*”, la care au participat 40 de reprezentanți ai subdiviziunilor respective;
- + un atelier de lucru cu genericul „*Utilizarea eficientă a resurselor bugetare necesită un sistem de control intern eficace*”, pentru 21 de funcționarii de nivel înalt din cadrul ministerelor;
- + o misiune pilot de evaluare a sistemului CIM în cadrul MADRM, fiind înaintate recomandări în vederea dezvoltării acestuia. Alte 2 misiuni pilot de evaluare a sistemelor CIM în același format au fost inițiate în cadrul CNAM și CNAS;
- + 9 activități de instruire, care s-au focusat pe dezvoltarea cunoștințelor teoretice și practice ale auditorilor interni, cu participarea a 182 reprezentanți ai subdiviziunilor de audit intern din sectorul public;
- + 3 misiuni pilot de audit intern, în scopul consolidării capacităților practice ale auditorilor interni din cadrul Ministerului Finanțelor, Serviciului Fiscal de Stat și Serviciului Vamal;
- + Conferința anuală a auditorilor interni din sectorul public cu genericul „*Audit intern – provocări, experiențe și perspective*”, în cadrul căreia au

participat 89 de manageri de diferite nivele, coordonatori ai sistemelor CIM din cadrul entităților publice și auditori interni;

- ✚ întruniri trimestriale cu conducătorii subdiviziunilor de audit intern, ateliere de lucru, etc.

De asemenea, pe parcursul perioadei de referință a fost acordată consultanță și suport metodologic, la solicitare:

- SAI - în vederea planificării anuale și strategice a activității de audit intern, realizării misiunilor de audit intern, elaborării Programului de asigurare și îmbunătățire a calității activității de audit intern, etc;
- entităților publice - în dezvoltarea sistemului CIM și anume organizarea implementării acestuia, instituirea managementului riscurilor și descrierea proceselor.

Menționăm faptul că în realizarea activităților enunțate, UCA a beneficiat de suportul experților din cadrul Proiectului de Twinning „Sprijin pentru dezvoltarea unui mediu de control și audit intern eficient în sectorul public din Republica Moldova”, precum și a partenerilor olandezi, prin intermediul Memorandumului de înțelegere privind cooperarea tehnică încheiat între Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Ministerul Finanțelor al Olandei pentru perioada anilor 2016 – 2019.

4.1.2 Provocări și perspective

Stabilirea relațiilor interne și externe adecvate este o condiție pentru performanța optimă a UCA. Aceasta facilitează studierea, împărtășirea și consolidarea experienței în implementarea standardelor și bunelor practici în domeniu.

Menținerea relațiilor interne se efectuează prin organizarea sistematică a întrunirilor cu auditorii interni, Curtea de Conturi, mediul academic, etc. în vederea schimbului de informații, împărtășirii de opinii și discutării anumitor deficiențe.

Relațiile externe se referă la cooperarea cu organizațiile de profil prin participarea la ședințele grupurilor de lucru ale PEM PAL - IACOP, precum și cu partenerii de dezvoltare în cadrul Proiectului de Twinning finanțat de UE și Acordului bilateral de asistență tehnică.

Subliniem faptul că, în rezultatul reformei APC, statul de personal al UCA a fost redus de la 7 la 5 unități, situație care generează deficiențe ce țin de: a) promovarea și aprobarea proiectelor de acte normative elaborate; b) satisfacerea solicitărilor entităților publice cu privire la acordarea suportului metodologic în teren; c) evaluarea calității activității de audit intern.

Este important de remarcat faptul că, dat fiind resursele limitate, UCA este în incapacitate de a efectua evaluarea sistemului CIM instituit în cadrul entităților publice, responsabilitate prevăzută de cadrul legal⁹.

În perioada imediat următoare, eforturile UCA urmează a fi concentrate atât pe revizuirea, ajustarea și promovarea cadrului normativ în domeniul CFPI, cât și pe asigurarea

⁹Legea nr.229/2010 privind controlul financiar public intern, art.29, lit.d).

suportului metodologic auditorilor interni, precum și managerilor, în a căror responsabilitate este pusă dezvoltarea sistemelor CIM în entitățile publice.

Astfel, în vederea consolidării sistemului de CFPI, Ministerul Finanțelor va întreprinde în continuare acțiuni menite să faciliteze perfecționarea sistemelor CIM în cadrul entităților publice, fortificarea auditului intern, precum și dezvoltarea cadrului normativ în domeniul CFPI și a altor mecanisme relevante, prin armonizarea acestora cu bunele practici internaționale, inclusiv:

- + definitivarea și înaintarea spre aprobare a Regulamentului privind evaluarea activității de audit intern în sectorul public;
- + definitivarea și înaintarea spre aprobare a Regulamentului privind dobândirea, confirmarea și dezvoltarea calificării profesionale în domeniul auditului intern din sectorul public;
- + revizuirea Regulamentului privind raportarea activității de audit intern în sectorul public;
- + aducerea în concordanță cu prevederile Legii privind controlul financiar public intern nr.229/2010 a legislației și actelor normative secundare în vigoare;
- + revizuirea Regulamentului pentru aprobarea Codului etic al auditorului intern și Cartei de audit intern;
- + elaborarea cadrului normativ aferent dimensionării subdiviziunilor de audit intern, modului de asociere și contractare în vederea asigurării activității de audit intern;
- + revizuirea Normelor metodologice de audit intern în sectorul public;
- + intensificarea activităților de conștientizare, mediatizare, precum și dezvoltare a capacităților părților interesate în domeniul CIM și auditului intern, prin consolidarea platformelor de cooperare și comunicare, dezvoltarea mecanismelor de diseminare a bunelor practici și schimbului de experiență;
- + implementarea tehnologiilor informaționale în procesul de certificare a auditorilor interni, precum și elaborarea și punerea în aplicare a unui soft informatic, destinat procesului de raportare a activității de audit intern, a sistemului CIM, care să asigure o mai bună comunicare a situației existente în domeniile respective, inclusiv a problemelor și cauzelor aferente.

Totodată, în scopul consolidării funcției de audit intern și îmbunătățirea continuă a activității respective, în prioritățile pe termen scurt ale Ministerului Finanțelor urmează a fi încadrată organizarea și realizarea procesului de evaluare externă a activității de audit intern.

4.2. Consiliul CFPI și rolul acestuia în dezvoltarea sistemului

Consiliul CFPI este instituit ca organism profesional cu rol consultativ pe lângă Ministerul Finanțelor, pentru a acționa în vederea susținerii implementării eficiente a CFPI în sectorul public al Republicii Moldova.

Misiunea Consiliului CFPI este de a acorda suport și consiliere Ministerului Finanțelor în coordonarea implementării și dezvoltării sistemului CFPI, în scopul gestionării fondurilor publice conform principiilor de bună guvernare.

În conformitate cu Ordinul ministrului finanțelor nr.140/2018 a fost aprobat un nou Regulament de organizare și funcționare a Consiliului CFPI, fiind modificată și componența acestuia.

Principalele atribuții ale Consiliului CFPI pot fi menționate după cum urmează:

- dezbateră planurilor strategice de dezvoltare a CFPI și emiterea opiniei asupra direcțiilor de dezvoltare ale acestora;
- avizarea proiectelor de acte normative, precum și ghidurile elaborate în domeniul CFPI;
- dezbateră și emiterea opiniei asupra raportului anual consolidat privind CFPI;
- analiza periodică a situației privind dezvoltarea CFPI, precum și propunerea măsurilor de remediere și înlăturare a obstacolelor.

Pe parcursul anului 2018 membrii Consiliul CFPI s-au întrunit de 2 ori, iar pe agenda celor două ședințe desfășurate s-au regăsit 2 documente elaborate de către subdiviziunea responsabilă de politicile în domeniul CFPI, după cum urmează:

- Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, inclusiv Legii nr.229/2010 privind controlul financiar public intern, precum și Legii nr.436-XVI din 28.12.2006 privind administrația publică locală;
- Proiectul Raportului anual consolidat privind CFPI pentru anul 2017.

Ambele proiecte au fost susținute de către membrii Consiliului CFPI.

Având în vedere rolul consultativ al Consiliului CFPI, opiniile și recomandările pertinente formulate de membrii acestuia în cadrul ședințelor de lucru au fost luate în considerare, acestea servind drept baza pentru perfecționarea documentelor propuse spre examinare și coordonare, precum și pentru stabilirea principalelor direcții de dezvoltare ale sistemului.

De asemenea, membrii Consiliului CFPI s-au implicat în coordonarea desfășurării Conferinței anuale a auditorilor interni din sectorul public cu genericul „Audit intern – provocări, experiențe și perspective”, care a avut loc în data de 7 iunie 2018.

Este de menționat că, Consiliul CFPI își înțelege pe deplin responsabilitățile cheie care îi revin, oferindu-și disponibilitatea în abordarea problemelor cu care se confruntă Ministerul Finanțelor în acest domeniu.

4.3. Implementarea Programului de dezvoltare a CFPI pentru anii 2018-2020

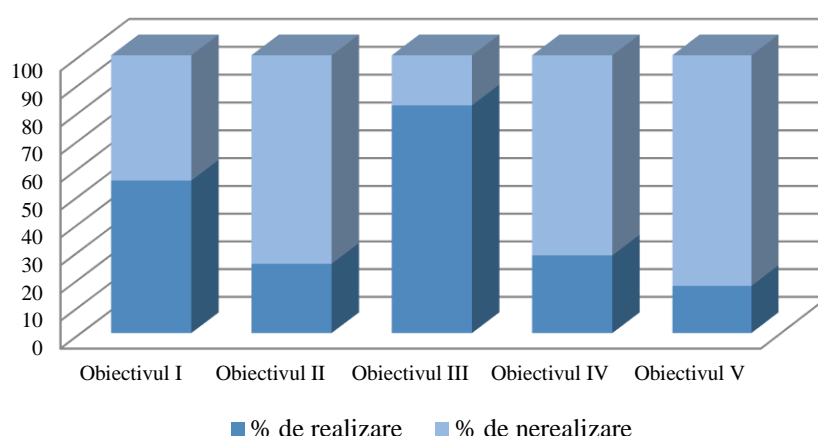
Guvernul Republicii Moldova și-a asumat angajamentul să consolideze gestiunea finanțelor publice pe baza principiilor bunei guvernări, fapt care impune menținerea și dezvoltarea continuă a unui sistem solid de CFPI. Obiectivul general de dezvoltare a domeniului este conturat în Programul de dezvoltare a CFPI pentru anii 2018-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.124/2018. Documentul respectiv reflectă o continuitate a activităților stabilite anterior în Planul de acțiuni privind dezvoltarea CFPI pentru anii 2014-2017, dar și alte aspecte orientate spre o abordare sistemică a impedimentelor și provocărilor existente.

Punerea în aplicare a Programului este realizată prin implementarea unui Plan de acțiuni structurat pe următoarele obiective specifice:

- ✚ *coordonarea dezvoltării sistemului CFPI și asigurarea consecvenței cu politicile și programele generale* – prin actualizarea cadrului legislativ conform noilor tendințe în sistemul actual de guvernare, consolidarea rolului Consiliului CFPI, stabilirea platformelor de cooperare între actorii-cheie și a mecanismului de diseminare a bunelor practici și schimbului de experiență în domeniul CFPI;
- ✚ *dezvoltarea sistemelor curente CIM* – prin stabilirea responsabilităților de coordonare a activităților de organizare și dezvoltare a CIM, instruirea sistematică a managerilor de diferit nivel, realizarea unor exerciții pilot de evaluare a sistemelor curente CIM în cadrul ministerelor, CNAS, CNAM și 3 primării municipale;
- ✚ *consolidarea funcției de audit intern* – prin stabilirea criteriilor de dimensionare a SAI, impunerea unor cerințe minime de calificare și performanță, crearea condițiilor de externalizare a serviciilor de audit intern, asigurarea unui grad mai înalt de independență și obiectivitate, dezvoltarea procesului de evaluare a activității de audit intern;
- ✚ *fortificarea profesiilor din domeniul managementului finanțelor publice* – prin elaborarea / revizuirea și punerea în aplicare a unor sisteme solide de dezvoltare profesională continuă și certificare a specialiștilor din domeniul auditului intern, achizițiilor publice, economie și finanțe;
- ✚ *clarificarea rolului Inspecției financiare.*

Responsabilitatea primară pentru implementarea, monitorizarea și raportarea progreselor în atingerea obiectivelor stabilite revine Ministerului Finanțelor. Concomitent, în prim plan, implementarea Programului urmărește crearea condițiilor și platformelor de dezvoltare a sistemelor CIM și auditului intern în cadrul ministerelor, altor organe APC, CNAS, CNAM, precum și PM Chișinău, PM Bălți și PM Cahul. Ulterior, lecțiile învățate și bunele practici identificate urmează a fi diseminate entităților din întregul sectorul public.

Nivelul de realizare a obiectivelor stabilite, prin acțiunile întreprinse în primul an de implementare a Programului, este prezentat în figura ce urmează.

Gradul de realizare a obiectivelor a fost estimat reieșind din termenul limită final de implementare a Planului de acțiuni, care este data de 31 decembrie 2020.

Figura 17. Gradul de realizare a obiectivelor Programului de dezvoltare a CFPI 2018-2020

Perioada de raportare este caracterizată prin focusarea pe măsuri de consolidare a funcției de audit intern, dar și asigurare a consecvenței domeniului CFPI cu politicile și programele generale. Lista măsurilor din Planul de acțiuni pentru implementarea Programului de dezvoltare a CFPI, cu termen de realizare în anul 2018, precum și statutul de implementare a acestora, sunt prezentate în *anexa nr.7*.

Provocarea de bază a constat în ajustarea cadrului normativ la noile tendințe de dezvoltare în domeniul CFPI, precum și înlăturarea lacunelor și discordanțelor identificate în actualul sistem. Concomitent, de către Ministerul Finanțelor a fost inițiată o revizuire generală a cadrului normativ secundar, elaborarea actelor normative fiind efectuată în conformitate cu termenele stabilite în Planul de acțiuni pentru implementarea Programului de dezvoltare a CFPI pentru anii 2018-2020.

Alinierea sistemelor CIM și activității de audit intern la noile cerințe și standarde în domeniu, a fost susținută pe toată perioada de raportare printr-un proces continuu și sistematic de mediatizare, instruire și diseminare a bunelor practici, organizat de Ministerul Finanțelor de sine stătător, sau prin colaborare cu instituții naționale din domenii conexe (Curtea de Conturi, Centrul Național Anticorupție, Cancelaria de Stat, Centrul de Implementare a Reformelor, etc.), precum și cu suportul partenerilor de dezvoltare. Activitățile realizate au fost orientate spre acoperirea unui număr cât mai mare de autorități și instituții publice, cu accent sporit pe organele APC și organele APL de nivelul al doilea.

Restanțe în implementarea Planului de acțiuni aprobat se constată pentru activitățile ce țin de fortificarea profesiilor-cheie din domeniul managementului finanțelor publice, crearea precondițiilor de externalizare și partajare a serviciilor de economie și finanțe, precum și a celor de audit intern, dar și de instituirea funcției de audit intern sectorial / guvernamental. Nerealizarea acțiunilor menționate este generată de deciziile cu privire la cadrul instituțional de funcționare a CFPI, luate în circumstanțe de instabilitate.

Este de remarcat că, succesul reformei inițiate în domeniul CFPI, care vine să continue eforturile pentru implementarea în practică a obligațiunilor asumate de Republica Moldova prin Acordul de asociere RM-UE este determinat de un șir de factori, printre care:

- consecvența deciziilor și susținerea politică în promovarea conceptului;
- nivelul de conștientizare de către managerii și angajații din sectorul public a importanței dezvoltării sistemului CIM în cadrul entității, a rolului auditului intern, precum și înțelegerea corectă a principiilor și regulilor de organizare și funcționare a sistemului;
- oportunitățile de asistență tehnică din partea experților, naționali și internaționali, în domeniu.

Finalmente, se remarcă că implementarea Programului de dezvoltare a CFPI pentru anii 2018-2020 reprezintă una din cheile succesului Reformei generale a administrației publice, prin crearea premiselor pentru asigurarea gestionării fondurilor publice în baza principiilor bune guvernări.

4.4. Executarea Deciziei Prim-ministrului

În rezultatul examinării Raportului anual consolidat privind CFPI pentru anul 2017, prin Decizia Prim-ministrului nr.5 din 20 iulie 2018 au fost stabilite un șir de măsuri ce urmează a fi întreprinse de Ministerul Finanțelor și APC în vederea consolidării sistemelor CIM ale entităților publice și a auditului intern din sectorul public. De asemenea, cu titlu de recomandare, s-a propus examinarea Raportului menționat în cadrul ședințelor consiliilor locale, precum și responsabilizarea persoanelor cu funcție de răspundere cu privire la implementarea cadrului normativ aferent domeniului CFPI (a se vedea figura 18).

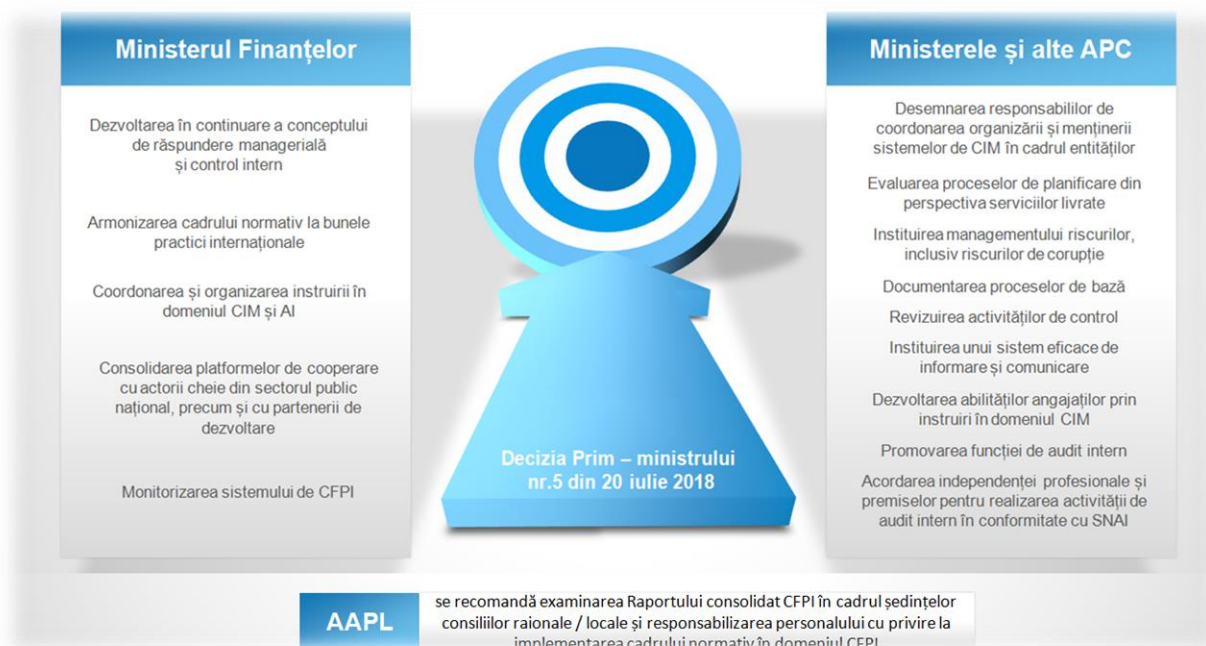

Figura 18. Măsuri de implementare a recomandărilor Raportului anual consolidat privind CFPI pentru anul 2017

Monitorizarea executării Deciziei Prim-ministrului nr.5 din 20 iulie 2018 a fost realizată de Ministerul Finanțelor în baza informațiilor prezentate de ministere, autoritățile administrative centrale și organele APL de nivelul al doilea.

Astfel, de către organele APC au fost raportate următoarele măsuri întreprinse:

- desemnarea la nivelul tuturor ministerelor și a 3 organe APC (CNAS, CNAM și BNS) a persoanei / subdiviziunii responsabile de coordonarea organizării și menținerii sistemului CIM. Suplimentar, în cadrul a 4 ministere (MAI, MJ, MSMPS, MADRM) și a Agenției Proprietății Publice au fost instituite grupuri de lucru pentru implementarea și dezvoltarea CIM, în acest scop fiind aprobate planuri de acțiuni;

- stabilirea obiectivelor strategice / operaționale și indicatorilor de performanță în planurile de activitate ale autorităților. Monitorizarea rezultatelor și raportarea progreselor este asigurată în scopul oferirii unei imagini reale cu privire la stadiul implementării fiecărui obiectiv stabilit;

- implementarea unui mecanism funcțional de management al riscurilor, aflat la etapa incipientă în majoritatea ministerelor și celorlalte APC. De menționat că, MAI, CNAS, CNAM

și Agenția Proprietății Publice au raportat despre instituirea unui Comitet/Consiliu/grup de management al riscurilor;

- identificarea proceselor de bază și documentarea, parțială sau integrală, a acestora în cadrul a 6 ministere și alte organe 3 APC (CNAS, CNAM și Agenției Proprietății Publice). De menționat că, în contextul reformei administrației publice centrale, procesele subdiviziunilor structurale ale ministerelor au fost revizuite în măsura în care să contribuie la realizarea obiectivelor instituției;

- asigurarea instruirii managerilor de subdiviziuni în vederea consolidării cunoștințelor și dezvoltării aptitudinilor practice în aplicarea cadrului normativ național în domeniul CFPI. Principalele subiecte de instruire se referă la implementarea SNCI, managementul riscurilor și descrierea proceselor;

- asigurarea eficacității procesului de informare și comunicare din cadrul ministerelor prin implementarea sistemelor informaționale de management al documentelor;

- poziționarea SAI în subordinea directă a conducătorului entității (ministrului și/sau a secretarului general de stat, președintelui, directorului), astfel asigurându-se accesul și raportarea directă către conducerea de vîrf a instituției, fapt ce îi asigură independență funcțională subdiviziunii.

Concomitent, Ministerul Finanțelor a fost informat despre examinarea situației reflectate în Raportul anual consolidat privind CFPI pentru anul 2017 în cadrul a doar 3 CR (CR Cimișlia, CR Criuleni și CR Sîngerei) și în cadrul Consiliului municipal Chișinău, precum și despre acțiunile întreprinse de către organele APL menționate în vederea dezvoltării sistemului CIM și al auditului intern.

Monitorizarea gradului de valorificare a rezultatelor evaluării sistemului de CFPI aferente anului 2017 denotă conștientizare insuficientă de către factorii responsabili din cadrul autorităților publice a faptului că, un sistem eficient de control intern este esențial pentru gestionarea entității și realizarea obiectivelor organizaționale, atenuarea riscurilor asociate și consolidarea imaginii instituției. Astfel, organizarea și dezvoltarea continuă a acestui sistem trebuie să constituie o prioritate pentru toate autoritățile și instituțiile din sectorul public.

5. Concluzii și recomandări

Conceptul CFPI trebuie implementat în conformitate cu prevederile cadrului național de reglementare și cele mai bune practici internaționale, având ca scop consolidarea răspunderii manageriale pentru gestionarea fondurilor publice în conformitate cu principiile bunei guvernări.

Informația prezentată în acest raport relevă progrese nesemnificative în implementarea / dezvoltarea CIM și a auditului intern în cadrul entităților publice.

Ritmul prea lent de implementare / dezvoltare a sistemului CFPI, într-o mare măsură, este condiționat de următoarele aspecte:

- ☞ responsabilitatea managerială limitată și lipsa de angajament față de promovarea și implementarea conceptului CFPI;
- ☞ conștientizarea redusă a necesității și beneficiilor dezvoltării sistemelor CIM și auditului intern în cadrul entităților publice;
- ☞ coordonarea internă insuficientă a implementării și dezvoltării CIM în cadrul entităților publice;
- ☞ conformitate scăzută a activității de audit intern cu cerințele standardelor profesionale;
- ☞ resurse de personal limitate și capacități de instruire a personalului, de promovare și evaluare a sistemului slab dezvoltate;
- ☞ armonizarea parțială a cadrului legislativ și normativ care reglementează domeniul;
- ☞ inconsecvența deciziilor politice aferente CFPI și /sau domeniilor tangențiale.

Pentru a depăși lacunele din sistemul CFPI este imperativ necesară asumarea angajamentului și conjugarea eforturilor tuturor părților interesate, începând de la angajați, auditori interni, manageri operaționali, și finalizând cu cel mai înalt nivel de conducere, inclusiv cel politic.

În acest sens, se impun următoarele:

Ministerul Finanțelor își va concentra eforturile viitoare pe realizarea Programului de dezvoltare a CFPI pentru anii 2018-2020 (actualizat), întreprinzând măsuri concrete pentru consolidarea sistemelor CIM și a funcției de audit intern din sectorul public, precum și îmbunătățirea comunicării cu toate părțile interesate, după cum urmează:

- elaborarea, revizuirea, armonizarea și promovarea în continuare a cadrului normativ aplicabil (a se vedea secțiunea 4.1.2);
- intensificarea activităților de conștientizare, mediatizare, precum și dezvoltare a capacităților părților interesate în domeniul CIM și auditului intern, prin consolidarea platformelor de cooperare și comunicare, dezvoltarea mecanismelor de diseminare a bunelor practici și schimbului de experiență;
- dezvoltarea mecanismelor de certificare a auditorilor interni, precum și de raportare a rezultatelor activității de audit intern și de autoevaluare a sistemelor CIM (a se vedea secțiunea 4.1.2);

- consolidarea capacităților instituționale ale subdiviziunii responsabile de politicile în domeniul CFPI, în vederea realizării tuturor atribuțiilor stabilite prin cadrul reglementator.

Managerii entităților publice, în conformitate cu prevederile Legii nr.229/2010 privind controlul financiar public intern trebuie să asigure:

- desemnarea coordonatorilor procesului de implementare / dezvoltare a sistemului CIM în cadrul entităților publice, care vor asigura suport atât personalului, cât și managerilor, precum și vor constitui o punte de legătură între entitatea publică și Ministerul Finanțelor;
- autoevaluarea profundă a CIM, în vederea identificării punctelor forte și punctelor slabe ale sistemului, precum și raportarea conformă a rezultatelor autoevaluării;
- întreprinderea măsurilor necesare în vederea conformării sistemului CIM la cerințele SNCI;
- dimensionarea conformă a SAI, asigurarea nivelului optim de independență, precum și condițiilor adecvate și necesare realizării activității de audit intern.

Auditorii interni urmează să alinieze activitatea pe care o desfășoară la prevederile standardelor profesionale, asigurând:

- planificarea activității de audit intern, utilizând abordarea bazată pe analiza riscurilor, cu consultarea părților interesate;
- elaborarea și punerea în aplicare a Programului de asigurare și îmbunătățire a calității activității de audit intern, precum și a altor documente necesare realizării activității de audit intern, prevăzute de cadrul normativ;
- documentarea adecvată și raportarea conformă a rezultatelor activității de audit intern;
- respectarea principiilor fundamentale și a normelor de conduită, prevăzute de Codul etic al auditorului intern.

Reiterăm faptul că, lacunele aferente CIM, constatate și raportate de entitățile publice, precum și stagnarea dezvoltării auditului intern, poate avea un impact semnificativ asupra transparenței și responsabilității pentru gestionarea fondurilor publice, fapt care ar trebui să intre în atenția tuturor părților interesate.

Lista entităților publice pentru care a fost declarat sistem CIM neconform

În subordinea MADRM	
- Agenția de Mediu	- Institutul de Fitotehnie „Porumbeni”
În subordinea MECC	
- Școala Profesională, or. Călărași,	- Școala Profesională, or. Ungheni,
- Școala Profesională nr.11, mun. Chișinău,	- Școala Profesională nr.3, mun. Chișinău,
- Școala Profesională nr.1, mun. Bălți,	- Școala Profesională, or. Florești,
- Școala Profesională, or. Glodeni,	- Centrul de excelență în industria ușoară,
- Școala Profesională, com. Bubuieci, mun. Chișinău,	- Școala sportivă specializată de ciclism mun. Chișinău,
- Școala sportivă specializată de Acrobatică și Rugby,	- Școala Sportivă Specializate de înot,
- Biblioteca Științifică „Andrei Lupan” (Institut),	- Institutul de Geologie și Seismologie,
- Institutul Patrimoniului Cultural,	- Institutul de Fizică Aplicată,
- Școala sportivă de Judo, s. Țaul,	- Școala Sportivă Specializată de caiac-canoe, mun. Chișinău,
- Centrul de excelență în construcții,	- Colegiul Tehnic Feroviar din Bălți,
- Centrul de excelență în transporturi,	- Școala sportivă specializată de judo ”Oleg Crețul”,
- Colegiul „Gheorghe Asachi” din Lipcani,	- Colegiul de Arte „Nicolae Botgros”, or. Soroca,
- Colegiul Național de Coregrafie, mun. Chișinău,	- Școala Profesională, nr.2, or. Cahul.
În subordinea CR Ocnița	
- Direcția Economie,	- Secția Administrație Publică.
- Direcția Finanțe,	

**Lista entităților publice cu sisteme CIM declarate ca „conforme”,
dar evaluate ca „parțial conforme”**

APC	
1. MAEIE	2. MA
3. MADRM	4. APP
5. ARI	6. ARFC
APL	
1. CR Briceni	2. CR Dondușeni
3. CR Edineț	4. CR Fălești
5. CR Glodeni	6. CR Hîncești
7. CR Nisporeni	8. CR Soroca
9. CR Ștefan-Vodă	10. CR Telenești

**Lista entităților publice cu sisteme CIM declarate ca „parțial conforme”,
dar evaluate ca „neconforme”**

APL	
1. CR Dubăsari,	2. CR Rîșcani.

Lista organelor APC și scorurilor aferente SNCI

Entitate APC vs. SNCI	SNCI 1	SNCI 2	SNCI 3	SNCI 4	SNCI 5	SNCI 6	SNCI 7	SNCI 8	SNCI 9	SNCI 10	SNCI 11	SNCI 12	SNCI 13	SNCI 14	SNCI 15	B	C	AP	S	TI	Implementat	Raport	Declarație
MEI	P	I	P	I	I	P	I	I	P	I	P	P	I	I	P	P	I	I	I	I	12	Parțial	Parțial
MJ	I	P	I	P	I	P	P	P	P	I	P	P	P	P	I	I	I	I	I	I	10	Parțial	Parțial
MAI	I	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	I	P	P	P	P	P	I	P	P	4	Parțial	Parțial
MAEIE	P	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	19	Parțial	Conform
MA	I	I	I	I	I	I	I	P	P	P	P	I	I	P	P	P	P	I	I	I	12	Parțial	Conform
MADRM	I	I	P	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	18	Parțial	Conform
MECC	I	I	I	I	I	P	I	I	P	I	P	I	I	I	I	I	I	I	P	I	16	Parțial	Parțial
MSMPS	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	I	I	I	I	P	I	I	I	I	17	Parțial	Parțial
MF	I	I	I	I	I	I	I	I	P	P	I	I	I	I	I	P	I	P	I	I	16	Parțial	Parțial
CS	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	20	Conform	Conform
CNAS	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	20	Conform	Conform
CNAM	I	I	P	I	I	P	P	I	P	P	I	P	I	I	I	I	I	I	I	P	13	Parțial	Parțial
AI	P	P	P	P	I	P	I	P	P	P	P	P	P	P	P	P	I	P	I	P	4	Parțial	Parțial
ASPI	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
AMDM	I	I	I	I	I	I	P	I	I	I	P	P	I	I	P	I	I	P	I	P	14	Parțial	Parțial
ANCD	P	P	P	I	I	P	P	P	P	P	P	I	I	I	I	P	I	I	I	P	9	Parțial	Parțial
ANSA	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	P	P	I	I	I	P	I	P	I	P	13	Parțial	Parțial
APP	I	I	I	I	I	P	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	I	I	I	I	18	Parțial	Conform
ARI	I	I	P	P	I	I	I	I	P	I	I	I	I	I	P	I	I	FR	FR	FR	13	Parțial	Conform
BNS	I	I	P	I	I	I	I	I	P	I	P	I	I	P	P	I	I	I	I	I	15	Parțial	Parțial
SPPS	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ARFC	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	I	I	P	I	I	P	I	P	16	Parțial	Conform
Implementate	16	16	12	16	19	12	15	14	8	13	8	14	17	15	11	13	18	12	17	13			
Parțial	4	4	8	4	1	8	5	6	12	7	12	6	3	5	9	7	2	7	2	6			

I - implementat

P - parțial implementat

N - neimplementat

FR - fără răspuns

B – Planificarea și executarea bugetului

C – Evidență contabilă și patrimoniu

AP – Achiziții publice și executarea contractelor

S – Salarizarea

TI – Tehnologii informaționale

Lista organelor APL de nivelul al doilea și scorurilor aferente SNCI

Entitate APL II vs. SNCI	SNCI 1	SNCI 2	SNCI 3	SNCI 4	SNCI 5	SNCI 6	SNCI 7	SNCI 8	SNCI 9	SNCI 10	SNCI 11	SNCI 12	SNCI 13	SNCI 14	SNCI 15	B	C	AP	S	TI	Implementat	Raport	Declarație
PM Chișinău	I	P	P	I	I	I	I	I	P	I	P	P	I	P	I	P	I	P	I	P	11	Parțial	Parțial
PM Bălți	I	I	I	I	P	I	I	I	I	P	P	I	I	P	I	I	I	P	I	I	15	Parțial	Parțial
UTA Găgăuz Yeri	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
CR Anenii Noi	P	I	I	I	I	I	I	P	N	I	N	P	I	I	I	I	P	I	I	N	13	Parțial	Parțial
CR Basarabeasca	I	I	P	I	I	I	I	I	P	I	N	P	P	I	P	I	I	P	I	I	13	Parțial	Parțial
CR Briceni	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	N	I	I	I	P	I	I	P	I	I	16	Parțial	Conform
CR Cahul	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	I	I	I	I	P	I	I	I	I	I	18	Parțial	Parțial
CR Cantemir	I	I	I	I	I	I	I	I	P	P	P	I	I	I	P	I	I	I	I	I	16	Parțial	Parțial
CR Călărași	I	I	I	I	I	I	I	I	N	I	N	I	I	I	I	I	I	P	I	I	17	Parțial	Parțial
CR Căușeni	I	P	P	I	I	I	I	P	FR	I	FR	I	I	P	P	I	P	P	P	I	10	Parțial	Parțial
CR Cimișlia	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	I	I	I	I	P	I	I	P	I	I	17	Parțial	Parțial
CR Criuleni	I	I	I	I	I	I	I	P	P	P	P	I	I	P	P	I	I	I	I	I	14	Parțial	Parțial
CR Dondușeni	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	I	I	I	P	I	I	P	I	P	15	Parțial	Conform
CR Drochia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
CR Dubăsari	P	I	P	I	I	P	P	P	N	P	P	I	I	P	P	I	I	I	P	P	8	Neconform	Parțial
CR Edineț	P	P	I	I	P	I	I	I	P	P	FR	P	I	I	P	I	I	P	I	FR	10	Parțial	Conform
CR Fălești	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	I	I	I	P	I	I	I	I	P	16	Parțial	Conform
CR Florești	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	I	I	I	P	I	I	I	I	P	16	Parțial	Parțial
CR Glodeni	I	P	P	P	I	P	I	I	P	FR	I	N	P	P	FR	I	I	P	I	I	9	Parțial	Conform
CR Hîncești	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	I	I	P	I	P	I	I	I	I	P	16	Parțial	Conform
CR Ialoveni	I	I	I	I	I	P	I	I	P	I	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	17	Parțial	Parțial
CR Leova	I	I	I	I	I	I	I	I	P	P	I	P	I	I	P	I	I	I	I	I	16	Parțial	Parțial
CR Nisporeni	I	I	I	I	I	I	I	I	P	P	P	I	I	I	P	I	P	P	I	I	14	Parțial	Conform
CR Ocnița	P	I	I	P	I	I	P	P	P	P	N	I	I	P	P	I	I	P	I	P	9	Parțial	Parțial
CR Orhei	I	P	I	P	I	I	P	I	P	P	P	I	I	I	P	I	P	P	I	P	10	Parțial	Parțial
CR Rezina	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	N	I	I	P	P	I	I	P	I	P	14	Parțial	Parțial
CR Rîșcani	P	P	P	I	I	P	I	I	N	P	P	P	P	P	P	I	I	P	P	P	6	Neconform	Parțial
CR Sîngerei	I	I	I	I	I	P	I	I	P	I	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	17	Parțial	Parțial
CR Soroca	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	I	I	I	I	I	I	I	I	I	18	Parțial	Conform
CR Șoldănești	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	I	I	I	I	I	I	I	I	I	18	Parțial	Parțial
CR Ștefan Vodă	I	I	I	I	I	I	I	P	P	I	I	P	I	I	P	I	I	P	I	P	14	Parțial	Conform
CR Strășeni	I	I	I	I	I	I	I	I	N	P	N	P	I	I	I	I	I	FR	I	P	14	Parțial	Parțial

Entitate APL II vs. SNCI	SNCI 1	SNCI 2	SNCI 3	SNCI 4	SNCI 5	SNCI 6	SNCI 7	SNCI 8	SNCI 9	SNCI 10	SNCI 11	SNCI 12	SNCI 13	SNCI 14	SNCI 15	B	C	AP	S	TI	Implementat	Raport	Declarație
CR Taraclia	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	19	Parțial	Parțial
CR Telenești	I	I	I	P	I	I	I	P	P	P	P	P	I	I	P	I	I	P	I	P	11	Parțial	Conform
CR Ungheni	I	I	I	I	I	I	I	I	I	P	P	I	P	I	P	I	I	I	I	I	16	Parțial	Parțial
Implementate	28	27	27	29	31	28	30	26	2	19	9	23	28	24	10	32	29	15	28	18			10
Parțial	5	6	6	4	2	5	3	7	25	13	15	9	5	9	22	1	4	17	5	13			23
Neimplementate	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	7	1	0	0	0	0	0	0	0	1			
FR - fără răspuns	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	0	0	0	1	0	0	2	1	2			

I – implementat

P – parțial
implementat

N –
neimplementat

B – Planificarea și executarea bugetului

C – Evidență contabilă și patrimoniu

AP – Achiziții publice și executarea contractelor

S – Salarizarea

TI – Tehnologii informaționale

Opinia auditului intern cu privire la elementele de control

<i>Etică și integritate</i>	- Nerealizarea deplină (sau realizare parțială) a măsurilor de integritate instituțională, lipsă de proceduri și mijloace de comunicare în acest sens - Necesitatea instruirii angajaților privind standardele de comportament etic - Cod de conduită nedefinitivat și neaprobat
<i>Ton de vîrf</i>	- Responsabilități de control ale managerilor nedefinite - Activități necorespunzătoare de supraveghere, evaluare și raportare sistematică - Neimplementarea tuturor recomandărilor de audit intern declarate de management - Neconștientizarea responsabilității de dezvoltare a CIM de către manageri, aplicabilitate redusă
<i>Management al resurselor umane</i>	- Nu există un proces de recrutare, promovare / reconfirmare în funcție - Nu sunt elaborate cerințele față de angajat pentru deținerea funcției - Nu se evaluează măsura în care instruirea asigură dezvoltarea angajaților - Evaluarea performanțelor individuale poartă un caracter subiectiv - Programele de instruire necesită a fi corelate cu necesitățile de instruire individuale și acoperite cu resurse - O mare parte din efectiv nu beneficiază de instruire, iar pentru majoritatea nu este asigurat minimumul anual de dezvoltare profesională
<i>Structură și organizare</i>	- Structuri complexe ale entităților publice - Regulamente de activitate, fișe ale postului neactualizate / neaprobate - Sarcini individuale necorelate cu funcțiile subdiviziunii sau fișa postului - Inexistența unui mecanism / proceduri privind analiza volumului de muncă - Analiza volumului de muncă nu se efectuează - Efectiv limită a personalului redus, sub nivelul necesarului îndeplinirii acțiunilor planificate
<i>Delegarea sarcinilor</i>	- Împuternicirile delegate nu sunt înregistrate în scris, nu sunt confirmate prin semnătură - Nu există un tabel de evidență a funcțiilor delegate - Nu există o evaluare privind delegarea sarcinilor și împuternicirilor
<i>Planuri și performanțe</i>	- Documente de politici complexe, planuri de acțiuni ambițioase, fără evaluare/ acoperire financiară - Caracter ambiguu al obiectivelor stabilite, acestea nefiind SMART - Monitorizare insuficientă a indicatorilor de performanță și rezultatelor obținute - Nu sunt stabilite obiective strategice / un plan de dezvoltare strategică - Obiective, planuri strategice și planuri operaționale nerevizuite
<i>Gestiune a riscurilor</i>	- Identificarea și evaluarea parțială a riscurilor, includerea parțială a acestora în planurile de acțiuni - Inexistența unui registru consolidat al riscurilor pe entitate, inexistența registrelor riscurilor pe subdiviziuni - Lipsa unei strategii / proceduri proprii de management al riscurilor - Organizarea neadecvată a managementului riscurilor - Nereflectarea riscurilor aferente activităților vulnerabile în registrul riscurilor - Caracterul formal al activităților de control reflectate conform registrului riscurilor

<i>Proceduri și procese</i>	- Nu sunt identificate, înregistrate și descrise toate procesele de bază - Documentarea fragmentată sau lipsa detalierii suficiente și actualizării unor descrieri ale proceselor - Proceduri neactualizate - Pentru unele activități, inexistența procedurilor interne documentate pentru unele activități
<i>Activități de control</i>	- Insuficiența activităților de control - Activități de control nerevizuite, neactualizate și neaprobat
<i>Funcții sensibile</i>	- Nu este identificată o listă a funcțiilor sensibile - Nu este elaborată o politică privind funcțiile sensibile - Nu sunt stabilite activități de control a riscurilor pentru toate funcțiile sensibile
<i>Informații și comunicare</i>	- Deficiențe și blocaje în sistemul de comunicare și informare - Strategii de comunicare instituțională formale - Comunicare și conlucrare interdepartamentală insuficientă - Pagini web oficiale neactualizate
<i>Achiziții publice</i>	- Nerespectarea termenului limită pentru anumite etape ale procesului - Monitorizarea și raportarea defectuoasă a contractelor de achiziții - Nu există proceduri interne aferente achizițiilor publice
<i>Finanțe și patrimoniu</i>	- Proceduri financiar-administrative nerevizuite - Salarizare și acordare a premiilor parțial conforme - Politicile contabile nu cuprind aspectele de evidență specifice entității - Divizarea insuficientă a sarcinilor în procesele financiar-economice
<i>Tehnologii informațional</i>	- Deficiențe admise din cauza funcționalității necorespunzătoare a TI, competenței slabe a specialiștilor, fluctuației sporite a acestora - Proceduri și politici de securitate informațională insuficiente și nefuncționale continuu pe securitatea fizică - Nu toate procesele dispun de acoperire TI, sisteme informaționale învechite

Informație privind realizarea misiunilor de audit intern planificate în anul 2018

N/o	Grupa de entități publice	Nr. misiunilor planificate		inclusiv:		Nr. misiunilor realizate		din care, misiuni ad-hoc	% de realizare a planului
		2018	% față de a.2017	Misiuni de asigurare	Misiuni de consiliere	2018	% față de a.2017		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10=(7/3)*100%
1.	Entități publice subordonate Guvernului								
1.1	Cancelaria de Stat	4	66,7 %	4	0	4	66,7 %	0	100 %
1.2	Ministere și Autorități administrative centrale	62	81,6 %	46	16	54	91,5 %	31	87,1 %
1.3	Entități publice subordonate APC, inclusiv instituții publice la autogestiune	108	106,9 %	100	8	80	96,4%	36	74,1 %
1.4	Alte entități publice subordonate Guvernului	7	63,6 %	7	0	4	36,4 %	4	57,1%
2.	Autorități Publice Locale								
2.1	AAPL de nivelul II	43	43,9 %	43	0	39	43,8 %	13	90,7 %
2.2	AAPL de nivelul I	0	---	0	0	0	---	0	---
	TOTAL	224	76,7 %	200	24	181	73,0 %	84	80,8 %

Informație privind urmărirea recomandărilor de audit intern pe parcursul anului 2018

N/o	Grupa de entități publice	Nr. recomandărilor oferite	Nr. recomandărilor acceptate	Nr. recomandărilor urmărite	din care					
					Integral implementat		Parțial implementat		Neimplementate	
					Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1.	Entități publice subordonate Guvernului									
1.1	Cancelaria de Stat	99	99	99	69	69,7%	20	20,2%	10	10,1%
1.2	Ministere și Autorități administrative centrale	464	449	474	273	57,6%	128	27,0%	73	15,4%
1.3	Entități publice subordonate APC, inclusiv instituții publice la autogestiune	908	895	850	540	63,5%	114	13,4%	196	23,1%
1.4	Alte entități publice subordonate Guvernului	50	50	50	22	44,0%	25	50,0%	3	6,0%
2.	Autorități Publice Locale									
2.1	AAPL de nivelul II	411	423	594	324	54,5%	176	29,6%	94	15,8%
2.2	AAPL de nivelul I	0	0	0	0	---	0	---	0	---
	TOTAL	1932	1916	2067	1228	59,4%	463	22,4%	376	18,2%

***Progresele înregistrate
la realizarea acțiunilor prevăzute în Planul de acțiuni pentru implementarea
Programului de dezvoltare a CFPI pentru anii 2018-2020
perioada de raportare: (01.01.2018 - 31.12.2018)***

Ațiunea	Descrierea	Nivelul de realizare	Statut
Obiectivul I - Coordonarea dezvoltării sistemului de CFPI și asigurarea consecvenței cu politicile și programele generale			
1	Revizuirea rolului, a atribuțiilor și componenței Consiliului CFPI	<i>Realizat</i>	
2	Consolidarea impactului și vizibilității Consiliului CFPI	<i>Realizat</i>	
3	Actualizarea Legii privind CFPI conform noilor tendințe și pentru înlăturarea lacunelor identificate în sistemul actual de guvernare	<i>Realizat</i>	
4	Consolidarea platformei de cooperare și comunicare cu Curtea de Conturi, Cancelaria de Stat și alte autorități publice, parteneri de dezvoltare și proiecte în derulare	<i>Realizat</i>	
5	Identificarea și introducerea unui mecanism de diseminare a bunelor practici și schimb de experiență pentru facilitarea organizării și dezvoltării sistemului de CIM și funcției de audit intern	<i>Realizat</i>	
6	Monitorizarea sistemului de CFPI	<i>Realizat</i>	
Obiectivul II - Dezvoltarea sistemelor curente de CIM			
8	Consolidarea capacităților secretarilor generali de stat, secretarilor de stat și managerilor din cadrul APC, precum și ale AAPL de nivelul al doilea în domeniul CIM	<i>Realizat</i>	
9	Revizuirea proceselor operaționale de bază (seminar de instruire desfășurat)	<i>Realizat</i>	
10	Elaborarea unui model de planificare a performanțelor bazate pe riscuri (seminar de instruire desfășurat)	<i>Realizat</i>	
11	Consolidarea capacităților serviciilor financiare în dezvoltarea sistemelor curente de CIM (instruire desfășurat, rețea a specialiștilor practicieni creată)	<i>Realizat</i>	

12	Crearea condițiilor de <i>externalizare</i> sau <i>partajare</i> a serviciilor de economie și finanțe pentru entitățile publice (exerciții pilot lansate)	<i>Nerealizat</i>	
13	Revizuirea sistemului de autoevaluare, raportare a sistemului de CIM, precum și emiterea declarației privind buna guvernare	<i>Realizat</i>	
15	Procesul de autoevaluare, raportare a sistemului de CIM, precum și procesul de emitere a declarației privind buna guvernare (rapoarte prezentate, declarații emise)	<i>Parțial realizat</i>	
16	Raportarea activității de audit intern și funcționalității sistemului de CIM	<i>Parțial realizat</i>	

Obiectivul III - Consolidarea funcției de audit intern

17	Consolidarea funcției de audit intern în cadrul ministerelor și clarificarea ariei de aplicabilitate (cadrul normativ revizuit, SAI suplinite cu personal)	<i>Parțial realizat</i>	
18	Crearea condițiilor de <i>externalizare</i> sau <i>partajare</i> a serviciilor de audit intern pentru entitățile publice (cadrul normativ aprobat)	<i>Parțial realizat</i>	
19	Consolidarea auditului intern din sectorul public (cerințe minime privind competența auditorilor interni revizuite, mediatizare)	<i>Realizat</i>	
20	Consolidarea procedurilor de audit intern (SNAI revizuite)	<i>Realizat</i>	

Obiectivul IV - Fortificarea profesiilor din domeniul managementului finanțelor publice

23	Revizuirea și punerea în aplicare a sistemului de instruire și dezvoltare profesională continuă a auditorilor interni	<i>Parțial realizat</i>	
24	Perfecționarea actualului sistem de certificare profesională a auditorilor interni (cadrul normativ aprobat)	<i>Parțial realizat</i>	
25	Crearea și punerea în aplicare a unui sistem solid de instruire și dezvoltare profesională continuă a specialiștilor în economie și finanțe	<i>Nerealizat</i>	
26	Elaborarea și punerea în aplicare a unui Program de certificare profesională a specialiștilor în domeniul finanțelor și economiei (cadrul normativ aprobat)	<i>Nerealizat</i>	
27	Crearea și punerea în aplicare a unui sistem solid de instruire și dezvoltare profesională continuă a specialiștilor în achiziții publice	<i>Parțial realizat</i>	
28	Elaborarea și punerea în aplicare a unui Program de certificare profesională a specialiștilor în domeniul achizițiilor publice	<i>Nerealizat</i>	

29	Consolidarea relației cu mediul academic în scopul includerii/dezvoltării modulelor și programelor de instruire pentru specialiștii implicați în managementul financiar public	<i>Realizat</i>	
30	Elaborarea unui sistem de motivare financiară și non-financiară a specialiștilor din domeniul managementului finanțelor publice, inclusiv auditorilor interni	<i>Parțial realizat</i>	

Obiectivul V - Clarificarea rolului Inspecției financiare

31	Clarificarea rolului și a atribuțiilor Inspecției financiare conform recomandărilor partenerilor de dezvoltare și bunelor practici	<i>Parțial realizat</i>	
32	Crearea capacităților pentru efectuarea auditului sectorial de interes național	<i>Nerealizat</i>	
33	Consolidarea capacității de investigare financiară ulterior transferării responsabilităților către organele de drept	<i>Nerealizat</i>	